

Univerzita Pardubice

Fakulta Filozofická

Knihovny jako způsob využití volného čas

Josef Vintrolík

Bakalářská práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Josef VINTRLÍK**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Knihovny jako způsob využití volného času**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1) Úvod 2) metodologie 3) teoretická část 4)vlastní výzkum 5)Závěr 6)zdroje 7)obsah

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Cejpek, Jiří; Dějiny knihoven a knihovnictví; Praha : Karolinum, 2002 Lopaur Miloslav, Bejblova Taňa, Foberová Libuše; **Knihovna včera a dnes; Žďár nad Sázavou : Knihovna Matěje Josefa Sychry, 2006, 88 s. ; Buriánek, Jiří; Sociologie; Praha : Fortuna, 1996; 127 s., tb., gr. Knihovny v Československé socialistické republice; Martin : Matice Slovenská, 1978; 46 s. : il. Spousta, Vladimír; Kapitoly z pedagogiky volného času; Brno : Masarykova univerzita, 1996; 37 s.**

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.

Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

Mgr. Petr Pabian, Th.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 23. 6. 2010

Josef Vintrlík

Rád bych poděkoval všem respondentům, kteří mi věnovali část svého času. Samozřejmě chci poděkovat i vedoucímu mé práce PhDr. Tomáši Boukalovi, Ph.D. za poskytnuté rady a připomínky.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na knihovny a jejich služby a to zejména v souvislosti s jejich rolí v trávení volného času a oslovování veřejnosti. Obsahem práce je nejen stručný nástin historického vývoje knihoven, ale hlavně přiblížení jejich pracovníků, návštěvníků, dále několika vybraných služeb. Podrobněji se věnuji zejména besedám a také činnosti knihoven pro jejich nejmladší uživatele.

Klíčová slova:

Knihovny, volný čas, besedy, návštěvníci, internet, knihy

Title:

Libraries as a way of leisure

Annotation:

This work is aimed at library and its services, particularly in relation to their roles in the leisure and reaching the public. The thesis is not only a brief outline of the historical development of libraries, but also closer to their staff, visitors, as well as a few selected services. Detail I particularly meetings and activities for the youngest library users.

Keywords:

Libraries, leisure, meetings, visitors, internet, books

Obsah:

1) Úvod	8
2) Metodologie	9
3) Body z historie knihoven	10
3. 1. Knihovny ve světě	10
3. 2. Knihovny v českých zemích	14
3. 3. Přehled základních údajů o zkoumaných knihovnách ...	17
3. 4. Volný čas	17
4) Veřejná knihovna její definice, zaměstnanci a návštěvníci ...	19
4. 1. Definice pojmu	19
4. 2. Zaměstnanci	20
4. 3. Návštěvníci knihoven	22
5) Služby knihoven	24
6) Besedy a další akce pro veřejnost	28
7) Přístup k mladým uživatelům	34
8) Závěr	37
9) Seznam použité literatury a další zdroje	41
9. 1. Použitá literatura	41
9. 2. Internetové a další zdroje	41
10) Seznam příloh	43

Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou veřejné knihovny a jejich činnost, a to především v souvislosti s využitím volného času. Z jakého důvodu jsem si jej vlastně vybral? Během uplynulých let jsem navštěvoval různé knihovny, ať už kvůli studiu nebo trávení volných chvil. A pozoroval jsem rozdíly a podobnosti mezi nimi. Postupně ve mně narůstal zájem se blíže seznámit s jejich činností. Realizací mého zájmu je tento materiál.

Veřejná knihovna je instituce, která má i v naší zemi velmi dlouhou tradici. Uplynulo již skoro 91 let od vydání prvního knihovnického zákona upravujícího jejich vznik a činnost v tehdejší Československu. Během let tak veřejné knihovny zažily řadu více nebo méně výrazných změn, ale přesto jsou dodnes součástí našeho světa. Vzhledem k jejich rozsáhlé historii (nejen moderních veřejných knihoven) se již mnohokrát staly předmětem vědeckého zájmu. Mým cílem nebylo se věnovat podrobněji jejich historii (ať už konkrétních institucí nebo celého odvětví¹) nebo kulturnímu přínosu, ale spíše se pokusit na konkrétních případech z mého okolí přiblížit jejich dnešní činnost. Zejména pak v souvislosti s možnostmi trávení volného času.

V úvodních kapitolách se snažím stručně vylíčit historický vývoj těchto institucí a to především s ohledem na jejich služby a přístupnost lidem. Pro úplnost jsem sem zařadil také obecný oddíl o volném čase, protože k možnostem jeho využití v souvislosti s činností knihoven bych chtěl směřovat hlavní část práce. Vzhledem k tomu, že se zabývám jenom několika vybranými institucemi, tak jsem se pokusil v další části více přiblížit dvě hlavní skupiny aktérů, kteří jsou podstatní pro tento projekt tedy zaměstnanci a návštěvníci knihoven. Již v zde se snažím o vzájemné srovnávání získaných údajů z různých knihoven a to především proto, abych co nejlépe vykreslil situaci v tomto regionu.

Následující části práce, které představují hlavní výsledky mého výzkumu, lze rozdělit do několika málo oblastí. Za prvé to je celkový popis hlavních služeb jednotlivých knihoven, při kterém se pokusím konfrontovat získané poznatky jak s doporučeními mezinárodních profesních organizací tak i s některými daty, jenž pocházejí od samotných návštěvníků.

V další kapitole se již chci věnovat některým konkrétním činnostem, a to především těm, které stojí mimo běžnou funkci knihoven, tedy půjčování knih. Jedná se zejména o besedy a další podobné akce pro širokou veřejnost. Především pak různým besedám hodlám dát více prostoru. Přiblížit jejich organizování, výběr hostů, zájem veřejnosti ale také třeba přístup k nim v jednotlivých knihovnách. Právě na nich bych chtěl ukázat, jakými dalšími

---

¹ Více viz :CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. dopl. vyd. Praha, 2002

způsoby se podílí tyto instituce na nabídce volnočasových aktivit ve své obci. I proto zde uvedu některé informace získané z dotazníků, které se týkají právě volného času uživatelů knihoven.

Na závěr svojí práce jsem pak zařadil ještě kapitolu, v níž se krátce věnuje činnosti knihoven pro mladé lidi. Především blíže ukazuji, jak na různých místech probíhají snahy o jejich oslovování a udržení v knihovnách.

2 Metodologie

Výzkum, který je hlavním podkladem pro tuto práci, jsem prováděl převážně v létě a na podzim 2009. Zahrnoval rozhovory s pracovníci knihoven, dotazníky pro jejich návštěvníky, studium literatury a částečně i přímé pozorování.

Rozhovory jsem vedl s šesti zaměstnankyněmi ze tří knihoven, které jsem zahrnul do svého výzkumu. Jednotlivé knihovny jsem pak volil, především na základě dostupnosti a jejich postavení v síti českých veřejných knihoven. Do této práce byly zahrnuty dvě profesionální městské knihovny a jedna místní knihovna. Využil jsem metodu rozhovoru pomocí návodu². Snažil jsem se tedy pokládat podobné otázky ve všech případech, což se i vzhledem k rozdílům mezi jednotlivými institucemi a dostupností informací o nich, ne zcela podařilo. Svoje otázky jsem zaměřil především na současný stav těchto institucí a jejich služeb. A to jak jejich fungování, tak i ohlasy klientů nebo technické zajištění. Otázky, které se nejčastěji objevily v rozhovorech, lze rozdělit do několika kategorií³ na otázky vztahující se ke znalostem, demografické a kontextové, vztahující se k názorům a někdy i otázky vztahující se k pocitům.

Vzhledem k pracovnímu vytížení jsem se s respondentkami domlouval na schůzce předem. Konkrétní počet zúčastněných z jednotlivých knihoven byl ovlivněn jak počtem zaměstnanců, tak i jejich pracovními povinnostmi. Rozhovory probíhaly v příjemné atmosféře a přinesly množství zajímavých údajů o daném tématu. Po prvních rozhovorech jsem se s nimi ještě několikrát setkal kvůli upřesnění některých údajů, jenž jsem získal z jiných zdrojů.

Ke zjištění názorů samotných uživatelů knihoven jsem použil dotazníkové šetření. Z důvodu dočasného uzavření jedné z knihoven (rekonstrukce prostor) byly dotazníky rozdány pouze ve dvou zbývajících knihovnách (Bystřice nad Pernštejnem, Dolní Rožínka). Obsahoval třináct otázek, a to jak otevřené tak i uzavřené otázky. Většina z nich byla

² Hendl, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. st. 174

³ viz Hendl, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. st. 167

zaměřena na vztah respondenta ke knihovně například: Jak dlouho a proč navštěvuje knihovnu nebo jaké služby v ní využívá. Dále jsem se ptal i na oblast volného času. Především co vnímají pod tímto pojem a pak i jak ho tráví. Několik otázek bylo zaměřeno na akce knihovny, tedy zda a z jakého důvodu jsou jím navštěvovány.

Po předběžném vyhodnocení prvních vrácených kusů, došlo k upravení některých otázek. Rozdal jsem dohromady dvacet osm dotazníků. Zpátky se vrátilo dvacet tři. V jednom případě vyplnil respondent dotazník dvakrát. Konkrétní účastníci dotazníkového šetření byly vybíráni náhodně z běžný návštěvníků. Další informace od návštěvníků jsem získal z několika krátkých rozhovorů uskutečněných během besed v knihovně.

V průběhu výzkumu jsem se také zúčastnil i některých volnočasových akcí knihoven. Jednalo se hlavně o besedu v Bystřické městské knihovně. Kromě toho jsem také výše zmíněné knihovny průběžně navštěvoval. Formou přímého nereaktivního pozorování jsem tak získal některé další údaje k mému výzkumu. Také jsem mohl porovnat informace získané z rozhovorů s knihovnicemi s konkrétními akcemi.

Samozřejmě jsem využíval i odbornou literaturu. Její dostupnost se ovšem lišila podle konkrétní oblasti práce. Nejvíce jsou dostupné zdroje, které se týkají historie knihoven. A to ať už celosvětové a nebo místní. K současnému stavu této problematiky jsou zdroje menší a jedná se buď o zmínky v souhrnných dílech a nebo o informace obsažené na internetových stránkách daných knihoven. Vzhledem k zaměření tématu jsem využíval především českou literaturu a další zdroje. Na oblast studia volného času je pak nejvíce dostupná sociologická literatura. Proto jsem se opíral především o ní.

3 Body z Historie knihoven

3. 1. Knihovny ve světě

Vznik knihoven je spojen s objevem písma a tedy vznikem literatury. K nejstarším oblastem, kde znaly písmo, patřil Egypt a Mezopotámie. Zatímco z Egypta máme pouze několik nepřímých důkazů o existenci knihoven (např. „dům svitků“ v chrámu bohyně Esety na ostrově Philae). Tak v Mezopotámii se zachovala vůbec nejstarší dosud známá knihovna. Jedná se o knihovnu Asyrského vládce Aššurbanipala (668 – 631 př. n. l.) ve městě Ninive. Obsahovala na pět tisíc hliněných destiček a skládala se z osobní knihovny

panovníka a státního archivu. Díla, která obsahovala, byla výsledkem cílené sběratelské činnosti krále Aššurbanipala.⁴

Nejslavnější a největší knihovnou starověku se ovšem stala Alexandrijská knihovna v Egyptě (vznik 284 př. n. l.). Ta je označována za vrcholný projev řeckého knihovnictví. Za jejím vznikem stojí Démétrios z Faléra, rádce krále Ptolemaia I. . Knihovna byla součástí vědecké školy Múseion (česky chrám múz), která je často označována za první starověkou univerzitu. V době jejího největší rozkvětu se v ní nacházelo až 700 000 svitků. Za zmínku stojí i pobočka této knihovny v chrámu boha Serapida v Alexandrii. Její sbírky byly možná přístupné i širší veřejnosti.

Další zajímavostí spjatou s touto institucí pak je i katalog jejich sbírek. Ten vytvořil místní knihovnick Kallimachos z Kyrény (310 – 240 př. n. l.). Jednalo se o soubor 120 knih, které obsahovaly i informace o autorech, jejich dílech a analýzy textů. Proto je považován také za encyklopedii tehdejší řecké literatury a základ jejich dějin. Zánik knihovny je datován do sedmého století našeho letopočtu. Kdy byl Egypt dobyt Araby. Už předtím byla křesťany zničena pobočka knihovny v chrámu boha Serapida.⁵

Také ve starověké římské říši fungovaly knihovny. I zde Římané navázaly na Řeky a jejich kulturu. Ovšem na tomto místě již můžeme mluvit o vzniku prvních veřejných knihoven. Nejdříve přišel s plánem na její vybudování Julius Ceasar. Měl v úmyslu dokonce převoz některých svitků z Alexandrijské knihovny. Jeho smrt však zabránila realizaci těchto plánů. A tak vznikla veřejná knihovna až v roce 39 př. n. l., kdy ji založil politik a vojevůdce Asinius Pollio v chrámu Svobody na Aventinském pahorku. Později byly vybudovány i další veřejné knihovny. První římský císař Augustus nechal postavit dokonce dvě tyto stavby. A mnozí další panovníci pokračovaly v této činnosti. S koncem římské říše v 5. století n. l. došlo i k zániku většiny literárních děl a samozřejmě také budov, ve kterých byly uloženy.⁶

Následující období vývoje knihoven je spojeno hlavně s církví a jejími institucemi (kláštery a školami, ...). Především kláštery pak byly místem, kde fungovaly knihovny v evropském ranném středověku. Zpočátku se jednalo hlavně o kláštery v Irsku, které se vyhnuly drancování spojenému s pádem Římské říše v západní Evropě. Odtud pak se knihy šířily do dalších oblastí. Kromě toho se zde uchovalo i mnoho antických děl. Klášterní knihovny ovšem nebyly přístupné všem. Knihy se půjčovaly hlavně členům řádu (v některých řádech byla povinnost přečíst za rok aspoň jednu knihu) a i prostory knihovny byly především

⁴ CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví.*, 2002

⁵ CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví.*, 2002;
BROŽEK, Aleš. Alexandrijská knihovna

⁶ CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví.* 2002

skladištěm knih (knihy tvořili důležitou část majetku kláštera) často jen s malou místností, kde bylo možno si je číst.

Postupem doby začaly kláštery ztrácet monopol na vlastnictví a produkci knih. A to hlavně ve prospěch nově budovaných městských škol. Jejich vrcholem pak byl vznik univerzit. Univerzitní knihovny byly již více přístupné veřejnosti. Nejvýznamnější touto knihovnou v Evropě pak byl ta při pařížské Sorbonně. Její vznik se datuje do druhé poloviny 13. století. Byla významná jak počtem svazků (roku 1388 – 1722 kodexů) tak i svým uspořádáním. V roce 1289 byly její sbírky rozděleny do tzv. *Libraria magna* (velká knihovna) a *Libraria parva* (malá knihovna).

Ve velké knihovně se nacházela nejdůležitější a nejcennější díla, která se mohla studovat jen prezenčně (připoutána k lavicím, typické i pro jiné knihovny středověku). Naopak v malé knihovně se nacházely opisy a méně významná díla, knihy se pak odtud mohly půjčovat domů. Tato knihovna počtem svých svazků postupně předčila i velkou knihovnu (inventář ze 14. století – velká knihovna 330 kodexů, malá - 1091 svazků). Rozdělení univerzitní knihovny v Sorbonně je tedy důležitým krokem na cestě k dnešním veřejným knihovnám.⁷

Příchod renesance se projevil i v oblasti knihoven. Zájem o vědu a vzdělávání vedl k rozvoji mnoha soukromých knihoven. Navíc po vynálezu knihtisku se výrazně zvedla produkce knih, což si vynutilo i postupný přechod od knihoven pultových k sálovým. V Itálii se také znovu objevují veřejné knihovny. Za první renesanční veřejnou knihovnu je považována *Medicea publica* ve Florencii. Jak název napovídá byla založena příslušníkem rodu Medici Cosimem starším. Po jeho smrti je odkázána k veřejnému používání. Od roku 1444 byla umístěna v klášteře sv. Marka. Základ knihovny ještě tvořily kodexy připevněné k pultům. Kromě této došlo k zpřístupnění i dalších knihoven. V praxi je navštěvovali hlavně doboví vzdělanci. Přesto se jednalo o další posun ve vývoji knihoven.⁸

První zemí, kde vznikly knihovny přístupné opravdu všem lidem, byla Francie. Během Velké francouzské revoluce se bohaté šlechtické a církevní knihovny dostaly do rukou státu (Královská knihovna v Paříži měla před revolucí na 157 000 svazků). V duchu revolučních myšlenek bylo rozhodnuto o jejich zpřístupnění veřejnosti. Nejdříve se měly zabavené knihy katalogizovat (protože se jednalo o celkem 12 miliónů svazků nepodařil se celý záměr zcela

---

⁷CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví.*, 2002
Spunar, Pavel, et al. *Kultura středověku*, Praha 1995

Kneidl, Pravoslav, *Z Historie evropské knihy*, Praha 1989
⁸CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví.* 2002
Kneidl, Pravoslav, *Z Historie evropské knihy*, Praha 1989

naplnit) a následně přerozdělit do všech částí Francie (většina dřívějších knihoven byla v Paříži a jejím okolí).

Postupně tedy vznikaly státní veřejné knihovny (podle státních instrukcí a návodů, a také plat knihovníku byl vyplácen státem) např. v roce 1794 tak jen v Paříži působilo 555 těchto institucí. Velká francouzská revoluce v oblasti knihoven započala poslední fázi vývoje moderních veřejných knihoven.⁹

Zemí, jejíž soustava veřejných knihoven asi nejvíce ovlivnila podobu moderní podobu těchto institucí, jsou Spojené státy americké. Kromě knihoven jako takových se zde vytvořily také první propojené sítě knihoven. Již v 18. století vznikaly v severní Americe spolkové knihovny (V roce 1731 založil Benjamin Franklin Library Company of Philadelphia označovanou za matkou spolkových knihoven). Ty se od veřejných knihoven odlišovaly tím, že se na jejich vzniku, vývoji nebo fungování nepodílel stát. Ale již v první polovině 19. století se objevují veřejné knihovny.

Mimo jiné tomu napomohlo přijetí zákonů o veřejných knihovnách (prvních ve světě, nejdříve to bylo v Bostonu v roce 1848). Největší rozmach zažily veřejné knihovny na přelomu 19. a 20. století. Tehdy vzniklo během necelých 30 let na 1677 těchto institucí (tzv. carnegiovské knihovny – podle mecenáše, který podpořil jejich stavbu).

Spojené státy však přinesly ještě jeden důležitý prvek, který ovlivnil světové knihovnictví. Jednalo se o pochopení nutnosti meziknihovní spolupráce (při jejich zakládání, budování fondů, ...). Právě to vedlo v roce 1876 ke vzniku nejstarší knihovnické organizace světa – ALA (American Library Association) ve Filadelfii. Tato nestátní dodnes fungující organizace je nejen profesní sdružením knihovnických pracovníků a dalších lidí, ale koordinuje i činnost různých typů knihoven, podílí se na jejich provozu a zakládání.

Ve stejném roce vznikl i časopis American Library Journal, který se postupně stal odborným periodikem i pro další knihovnické organizace a vychází dodnes (pod názvem Library Journal). Rok 1876 je tedy označován za počátek moderního knihovnictví.

Kromě ALA vznikly podobné organizace i jinde na světě (mnohdy se jí inspirovaly), během let pak vývoj dospěl až k potřebě vytvoření mezinárodního knihovnického sdružení. Tato potřeba se naplnila během 20. let 20.století, kdy vznikla mezinárodní federace knihovnických spolků IFLA. I ona působí dodnes a mimo jiné vydává odborné publikace, které formují činnost dnešních veřejných knihoven.¹⁰

---

⁹CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, Praha , 2002

Kneidl, Pravoslav, *Z Historie evropské knihy*, Praha 1989

¹⁰ CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví.*, 2002

Kneidl, Pravoslav, *Z Historie evropské knihy*, Praha 1989

3. 2. Knihovny v českých zemích

Historický vývoj knihoven v českých zemích se v hlavních trendech neodlišoval od okolí. I zde vznikaly první knihovny v rámci klášterů, panských nebo měšťanských sídel. I zde existovaly sálové knihovny nebo knihovny při různých typech škol. Vzhledem k rozsahu tohoto tématu a zaměření práce, jsem se rozhodl, že budu podrobněji věnovat až několika posledním obdobím vývoje knihoven v našich zemích. A to od konce 18. století, kdy se zde objevují první veřejně přístupné knihovny.

Těmi byly nově vznikající knihovny různých vědeckých institucí. K prvním patřila v roce 1777 otevřená Veřejná c. k. univerzitní knihovna v Praze. Která sídlila v Klementinu a jejím základem se staly knižní fondy ze zrušených jezuitských knihoven. Kromě Prahy se veřejné univerzitní knihovny objevovaly např. také v Olomouci. O několik desetiletí později k nim přibývají další typ knihovny – muzejní (1814 – Opava, 1818- Národní muzeum, 1817 – Moravské muzeum v Brně, ...).

Kromě těchto druhů se postupně vytváří i veřejné půjčovny a čítárny knih a novin. Ty již nabízejí kromě novin a časopisů i soudobou beletrii. Tyto půjčovny a čítárny však hlavně využívaly němečtí měšťané, úředníci nebo šlechtici (i když některé obsahovaly i menší množství českých knih). Pro českou veřejnost tak byly spíše určeny knihovny českých spolků, místních škol (vedených obrozeneckými učiteli) a nakonec i obecní městské knihovny.

České čtenářské spolky vznikaly až v první polovině 19. století (německé již na konci 18. století). Tyto spolky měly většinou jen několik desítek členů a jen několik set svazků. Jejich fungování ovlivňoval kromě výkyvů zájmů čtenářů také v některých případech zásahy úřadů (po roce 1848). Přesto stojí tyto spolky v začátcích mnoha dnes fungujících veřejných knihoven.

Za posledního předchůdce veřejných knihoven jsou brány obecní městské knihovny. Na rozdíl od spolkových knihoven, byly tyto podporovány městy (zajištění prostor, finanční podpora, ..) a tak je jejich činnost provázena méně výkyvy. Koncem 19. století tak byl již položen základ dnešní knihovnické soustavy. K dalšímu výraznému posunu v oblasti veřejných knihoven došlo až v období první republiky.¹¹

Zákon o veřejných knihovnách obecních (přijat 22. 7. 1919) je zlomovým bodem v našem knihovnictví. Tato norma spolu s později přijatými prováděcími nařízeními dodala československým veřejným knihovnám jednotnou formu. Upravila většinu oblastí jejich

---

¹¹CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví.*, 2002

fungování. I když se v mnoha ohledech inspiroval obdobnými zahraničními zákony (hlavně anglo-americkými), tak přesto přinesla i úplné novinky.

K těm největším patřila povinnost založení veřejné knihovny v každé politické obci (zákon umožňoval k tomuto účelu využít i již existující spolkové či jiné knihovny). Dále byly stanoveny pravidla jejich financování, samosprávy (vznik knihovních rad), nutnost profesionálního knihovníka ve větších obcích, upravoval také výpůjční dobu, bezplatné výpůjčky a řadu dalších oblastí. Zákon se poměrně úspěšně dařilo uvádět do praxe (roku 1929 připadala jedna veřejná knihovna na 813 obyvatel). Kromě veřejných knihoven existovala i hustá síť školních, podnikových či různých administrativních knihoven.

Výrazným zásahem do fungování knihoven pak byly 30. léta. Nejdříve vliv hospodářské krize (úbytek financí, ale nárůst zájmu lidí) a pak období po Mnichovské konferenci v roce 1938. S odstoupením pohraničí byly opouštěny i knihovny. Často docházelo k ničení českých knih, jen málo se jich podařilo zachránit. Zároveň se přitvrzovala cenzura, která se stala v následujících letech významným faktorem, jenž ovlivňoval činnost knihoven.

Poválečný vývoj je nejdříve ve znamení obnovy zničených knihoven a jejich fondů. Brzy se však projevuje narůstající vliv komunistů (zakládání nových typů knihoven, narůstající orientace na sovětskou knihovnickou kulturu, ...). Navíc bylo nutné vytvořit náhradu již zastarávajícího knihovnického zákona z roku 1919. K tomu však došlo až po roce 1948. V práci knihovníků začal být kladen důraz na větší práci s čtenáři, aby knihovny již nebyly jen místem kde se půjčují knihy.

V roce 1959 byl vydán Zákon o jednotné soustavě knihoven. Jednalo se o normu, která se již týkala všech typů knihoven v ČSR. Jak již název napovídá jejím hlavním cílem bylo vytvořit jednotnou soustavu knihoven. Mimo jiné proto upravovala meziknihovní vztahy. Dále zaváděl povinnost zaevidovat všechny knihovny u okresních národních výborů a řadu dalších bodů. I v rámci jednotné knihovnické soustavy stále existovaly různé druhy těchto institucí. Lze je rozdělit na dvě hlavní skupiny: a to knihovny vědecké (univerzitní, národní, technické, ...) a s osvětovým charakterem (lidové, závodní).

Právě mezi tzv. osvětové knihovny patřily i knihovny v nichž jsem prováděl svůj výzkum a proto se o nich zmíním více. Lidové knihovny patřily k nejvíce zastoupenému typu (1964 – 13 037 knihoven), právě u nich se výrazně projevila změna režimu, a to hlavně ve složení jejich fondů (nucené očištění od protisocialistické a brakové literatury a naopak příliv marxisticko-leninské literatury).

Nově se zavádí třístupňové organizaci (od roku 1951)– na místní, okresní a krajské lidové knihovny (od roku 1964 jsou také budovány střediskové knihovny – tedy profesionální

knihovny, které měly na starost určitý počet místních a spadaly pod okresní knihovnu). Jednotlivé stupně pak měly různé povinnosti v rámci jednotné sítě (poskytování odborné pomoci nižším stupňům, bibliografické a informační služby, ...). Navíc se začala cíleně rozvíjet kolektivní práce se čtenáři. Knihovny tak začaly pořádat různé kulturně-výchovné akce (besedy s autory, seznámení s literaturou, ...).¹²

Konec komunistického režimu v roce 1989 a následné změny se výrazně projeví i v této oblasti. Především došlo k transformaci knihovnické sítě, tedy osamostatnění jednotlivých knihoven (a následnou změnou zřizovatele – z okresních knihoven na příslušné obce či města). Kvůli nedostatku finančních prostředků docházelo k omezování funkcí mnoha knihoven (zejména v oblasti vzájemné spolupráce a dalších regionálních funkcí).

Stav knihovnické soustavy i rychlost její přeměny se v různých oblastech výrazně lišil. Změny nastaly i v dalších činnostech těchto institucí (změny v katalogizaci fondů, a především nástup informačních technologií – on-line katalogy, webové stránky, budování digitálních knihoven, internetové přístupy pro veřejnost, ...). V roce 2001 pak byl přijat nový knihovnický zákon (Zákon č. 257/2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb). Ten mimo jiné zavedl krajský systém veřejných knihoven (základ je krajská knihovna a knihovny pověřené regionální funkcí – ty zahrnují mnoho činností od výměny fondů až po školení knihovníků).

K hlavním cílům moderních knihoven patří především umožnit přístup k jejich službám co největšímu okruhu lidí. Ať už se jedná o nové služby spojené s moderními technologiemi (on-line katalogy, služby pro postižené, ...) nebo rozvoj specializovaných knihoven (hudební, ...).¹³

3. 3. Přehled základních údajů o zkoumaných knihovnách

---

¹² CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, 2002

Cejpek, Jiří, *Československé knihovnictví, poslání a organizace*, 1967

Miloslav Lopaur, Taňa Bejblová, L. Forberová, *Knihovna včera a dnes*, 2006

KONCEPCE SYSTÉMU VEŘEJNÝCH KNIHOVEN V KRAJI VYSOČINA 2003-2005

¹³ Miloslav Lopaur, Taňa Bejblová, L. Forberová, *Knihovna včera a dnes*, 2006

KONCEPCE SYSTÉMU VEŘEJNÝCH KNIHOVEN V KRAJI VYSOČINA

Místní knihovna Dolní Rožínka

V obci funguje místní knihovna od druhé poloviny 80. let 20. století. Jejím základem se stal fond závodní knihovny místních uranových dolů, který byl převeden pod obec. Později do ní byla začleněny i knihy ze zrušené polikliniky. V dnešní době se jedná o neprofesionální knihovny a jejím zřizovatelem je obec Dolní Rožínka. V současnosti sídlí v budově místního obecního úřadu.

Městská knihovna v Bystřici nad Pernštejnem

Základ dnešní knihovny byl položen v 19. století, kdy ve městě fungoval spolek Věnavá. V roce 1920 zde vzniká obecní knihovna (základem je spolková knihovna). Až do roku 1950 je to neprofesionální instituce. Po svojí profesionalizaci několik let fungovala i jako okresní knihovna, později se stala městskou a poté střediskovou. Od 80. let je pak součástí celookresního systému knihoven při OK Žďár nad Sázavou. V 90. letech znovu přechází pod obec. Jejím dnešním sídlem je multifunkční budova na Masarykově náměstí.

Městská knihovna v Novém městě na Moravě

I zde stojí v počátku vývoje knihovny čtenářský spolek "Horák" (vznik 1866). Následuje vytvoření obecní knihovny. Ta se stává institucí s profesionálním knihovníkem až v roce 1965. I ona byla střediskovou knihovnou (pro devět obcí a to od ledna 1968). V roce 1981 je začleněna do celookresního systému knihoven při OK Žďár nad Sázavou. Jejím dnešním zřizovatelem je opět Nové město na Moravě a patří pod tzv. novoměstské kulturní zařízení. Několikrát změnila sídlo (dlouho byla umístěna v domě na Vratislavově náměstí č. 11) a dnes je umístěna v ulici Tyršova v jedné budově společně s kulturním domem.

3. 4. Volný čas

Volnému času a jeho využití se poprvé věnovali už někteří antičtí filozofové (Aristoteles, ...). V jejich pojetí byl volný čas přístupný jen lidem, kteří se nemusí věnovat fyzické práci. Jeho náplní měla být především snaha přiblížit se bohům a jejich blaženosti (rozjímat o samotě, ...). V období středověku stálo toto téma mimo zájem dobových

badatelů. K znovu oživení zájmu o téma volného času dochází až s nástupem reformace a především s průmyslovou revolucí.

V souvislosti s novým pojetím práce, která již není vnímána jako trest, ale jako nutnost pro život. Volný čas je především pracovním odpočinkem. Postupem doby se podle některých autorů (utopisté – Ch. Fourier , ..) měla sama práce stát radostí a úplně vytlačit vše ostatní. Se změnami, které do společnosti přinesla industrializace, došlo mimo jiné k jasnému rozdělení času na pracovní (člověk ho musí prodávat, aby se uživil) a volný (všechno, který mu zbude). Dále se pak stává součástí života většiny lidí. A také je na každém jedinci jak s ním naloží (neváží se k němu žádné povinnosti jeho naplnění).

Problematice volného času se věnovaly jak marxističtí autoři (volný čas přinesl Kapitalismus) tak západní sociologové. Právě v sociologii se ve 20. století ustanovilo celé odvětví, jehož zaměřením je výzkum volného času.¹⁴

K nejvýznamnějším sociologům, který se věnovali tomuto tématu, patří hlavně Joffre Dumazedier. Jeho kniha *Vstříc společnosti volného času* je brána za zakládající knihu moderního zkoumání volného času. K hlavním myšlenkám, které jsou v ní obsaženy, patří vymezení volného času, které se neopírá jen o opozici vůči práci, ale i dalším činnostem a závazkům, které je jedinec nucen vykonávat. Volný čas pak definuje jako : *aktivitu (komplex aktivit) mimo pracovní rodinné a společenské závazky, jíž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil, rozšířil své znalosti či spontánní sociální participaci nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu*¹⁵. Dále zavádí pojem polovolný čas (čas pro činnosti vykonávané jak z nutnosti tak ze záliby). Dumazedierova práce se stala přelomem v dosavadním výzkumu této oblasti.

K dalším autorů věnujícím se této problematice patří například Davida Riesmana. Jeho díla *Osamělý dav* (*The Lonely Crowd*, 1950) a *Volný čas v postindustriálních společnostech* patří k nejvýznamnějším v tomto oboru. Riesman přišel s konstrukcí člověka řízeného z vnějšku (liší se od dřívějšího řízeného z vnitřku), jež svoje jednání řídí podle soudů svého okolí. Alternativu pak vidí v autonomních jedincích, kteří jsou schopni se odpoutat od průměru prostředí. K převýchově k této autonomii pak má soužití právě volný čas a odborní poradci pro jeho využití. Tuto svoji myšlenku později opouští. A to především kvůli nástupu masové kultury, která tak jedince dále svazuje s koloběhem výroby a spotřeby. Léčbu

---

¹⁴ R. Havlík, Kapitoly ze sociologie výchovy, 1996

Veselá Jana, Základy sociologie volného času, 1999

PETRUSEK, Miloslav. Velký sociologický slovník, 1996

¹⁵ Veselá Jana, Základy sociologie volného času, 1999, st. 10.

společnosti se má stát smysluplná práce. Kromě zmiňovaných autorů se této oblasti dnešní společnosti věnuje řada dalších jako například G. Friedman, S. Parker nebo W. W. Rostov.¹⁶

Od historie zkoumání se přesuňme k vlastní definici a dělení pojmu volný čas. V oblasti sociologie většina definic tohoto pojmu více či méně vychází z výše zmíněné definice od J. Dumazdiera. Jan Jandourek uvádí ve svém Sociologickém slovníku pod heslem Volný čas následující text: „*Čas trávený mimo pracovní dobu. Započítává se do něj i doba potřebná pro nezbytné fyziologické aktivity, jako je spánek nebo jídlo. ; ; Čas využívaný jedincem podle vlastního uvážení. Do tohoto označení proto někteří autoři zahrnují pouze tu dobu, kdy je jedinec skutečně oprostěn od cizího nátlaku, takže do ní např. nepatří okamžiky, kdy je ve vleku konzumního chování podníceného reklamou.*”¹⁷ Další definice lze najít například ve Velkém sociologickém slovníku, ten vysvětluje v. č. *jako čas, který zbývá po splnění pracovních a nepracovních povinností, bývají označovány jako kvantitativní či reziduální (zůstatkové).*¹⁸ Tato definice nejvíce vyhovuje zaměření této práce a proto se ji budu i nadále držet.

Na závěr bych ještě zmínil různé možnosti členění V.Č. . Jednou z možností je rozdělení z hlediska využití na produkční čas (doba věnovaná práci, zajištění nezbytných potřeb, vždy se nekryje se zaměstnáním); reprodukční čas (doba reprodukce sil) a vlastní volný čas (doba, s níž lze volně naložit). Další možností je třídění aktivit ve V. Č. na komplexy osobních zálib, komplexy fyzických aktivit, komplexy aktivit spojených se stykem s kulturními hodnotami či společenskými kontakty.¹⁹

4) Veřejná knihovna její definice, zaměstnanci a návštěvníci

4. 1. Definice pojmu

V úvodních částech své práce jsem stručně přiblížil vývoj knihoven ve světě a u nás. Nyní bych se podrobněji věnoval definování pojmu veřejná knihovna a některým dalším základním údajům.

Během svého vývoje zahrnoval pojem knihovna řadu rozdílných institucí (od Ašurbanipalovy knihovny po dnešní veřejné knihovny). Z tohoto důvodu je obecná definice poněkud obtížná. Což přiznává ve své knize Dějiny knihoven a knihovnictví i Jiří Cejpek ale přesto nachází jev, který vymezuje tento pojem: *Jediným relativně pevným bodem v definici*

¹⁶ Veselá Jana, Základy sociologie volného času, 1999

¹⁷ Jandourek Jan, Sociologický slovník, 2001

¹⁸ PETRUSEK, Miloslav. Velký sociologický slovník, 1996, st. 156

¹⁹ PETRUSEK, Miloslav. Velký sociologický slovník, 1996

Veselá Jana, Základy sociologie volného času, 1999

*knihovny je uspořádanost knihovního fondu jako souboru zaznamenaného poznání, což znamená, že musí existovat i přístupové cesty k tomuto fondu v podobě ať již tradičních nebo počítačových katalogů anebo přímý přístup k fondům, kdy ovšem musí být tento fond zpravidla věcně uspořádán.*²⁰ Tuto podmínku tedy splňují všechny již dříve zmíněné druhy knihoven. Vzhledem k tomu, že náplní práce jsou knihovny veřejného typu, je potřebné přidat konkrétní definici právě tohoto typu.

Jako zdroj může posloužit směrnice pro veřejné knihovny, kterou připravila IFLA. Ta pod tímto pojmem uvádí následující slova: *Veřejná knihovna je organizace, zřízená, podporovaná a dotovaná společností a to buď prostřednictvím místní, regionální či národní správy, nebo jinou formou společenské organizace. Zajišťuje přístup k vědě, informacím a uměleckým dílům prostřednictvím různých zdrojů a služeb. Je přístupná všem členům společnosti stejně, bez ohledu na rasu, národnost, věk, ...*²¹

Tato definice je tedy platná pro mnoho veřejných knihoven po celém světě. A zřejmě nejlépe vystihuje tento termín. Pro úplnost bych zde ještě zmínil český knihovnický zákon z roku 2001. Ten ve svém úvodu vymezuje knihovnu jako: *.. zařízení v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány knihovnické a informační služby vymezené tímto zákonem, a které je zapsáno v evidenci knihoven.*²²

4.2. zaměstnanci

Pracovníci knihovny jsou její důležitou součástí, a zejména pokud se jedná o knihovny na menších městech nebo vesnicích. Právě přístup knihovnic je významným faktorem, který se výrazně projevuje na celkovém chodu těchto institucí. Proto bych nyní chtěl uvést několik informací o knihovnicích, které jsem ve svém výzkumu oslovil.

Na úvod několik obecných dat, většinu zaměstnanců knihoven tvoří ženy. Z pěti oslovených pracovníků tři vystudovaly knihovnickou školu a zbývající dvě pak měly jiné vzdělání (z toho jedna je pracovnící obecní knihovny v Dolní Rožínce).

V městské knihovně v Bystřici nad Pernštejnem jsem vedl rozhovor se všemi místními knihovnicemi. Jelikož se jedná o profesionální knihovnu, tak většina z nich má knihovnické vzdělání. Nejdéle zde pracuje knihovnic již dvacet devět let. Zbývající dvě pak pět a osm let. U knihovnic, které mají vzdělání z oboru, byl hlavní motivací k této práci, především zájem o knihy a práci s nimi: *Tak já jsem po gymnáziu šla na střední uměleckou školu do Brna, to*

²⁰ CEJPEK, Jiří, et al. Dějiny knihoven a knihovnictví, 2002 st. 10

²¹ Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj, st. 11

²² z. 257/2001 sb. , §2

byla dvouletá nástavba a potom protože se mě tak jako líbilo s těm knížkama odjakživa pracovat. A bavilo mě ty knížky jsem si skládala už doma jako děcko), takže se mi to tak jako zdálo pěkný a tak jsem si udělala knihovnickou školu v Brně.

Poslední z nich se k nynějšímu zaměstnání dostala, poté co došlo k uzavření kulturního domu a ona dostala nabídku na jinou práci v rámci města a to právě v knihovně. Žádná z nich nepracovala nikdy v jiné knihovně. Co se týče pracovní náplně, tak ta je sice rozdělena podle oddělení (po jedné pracovníci v každém oddělení plus vedoucí), ale v praxi vykonávají tu činnost, která je zrovna potřeba, aby byl zajištěn bezproblémový chod. Společně se pak účastní přípravy zvláštních akcí jakou besedy.

Nejdéle z oslovených knihovnic pracuje v tomto oboru vedoucí knihovny z Nového města na Moravě (stav na podzim 2009) a to již 40 let. Také ona vystudovala střední knihovnickou školu v Brně. Jako jediná také pracovala i když krátce i v jiných knihovnách (3 měsíce v Bystřici nad Pernštejnem, jeden rok ve Žďáru nad Sázavou).

Od výše zmíněných případů se liší situace v Dolní Rožince. Vzhledem k tomu, že se nejedná o profesionální knihovnu (není vedena knihovníkem na plný úvazek), tak se o ni starají zaměstnanci obecního úřadu (obvykle z místní matriky). Současná pracovníce má na starost knihovnu již osm let. Kromě toho se příležitostně o chod knihovny starají i někteří další zaměstnanci obce (například při údržbě počítačového vybavení).

Kromě dotazů zaměřených na jejich zaměstnání, jsem s respondentkami bavil i o tom, jak tráví volný čas. K častému způsobu jeho naplnění patří četba knih, i když jak poznamenala jedna z nich: *... dneska už je to jako s podivem. Říkám všem, že od chvíle, co jsem nastoupila do knihovny tak nečtu. A je to skoro teda smutná pravda, opravdu mám na to strašně málo času.* Kromě toho se jedná i návštěvy kulturních a společenských akcí. V této oblasti se nacházejí mezi jednotlivými obcemi poměrně výrazné rozdíly, o nichž se více zmíním v dalších částech práce.

K práci knihovnice (zvláště v menších knihovnách) patří i osobní kontakt s lidmi. Na tento fakt jsem v průběhu svého výzkumu několikrát narazil. Například mezi návštěvníky všech zkoumaných knihoven lze najít lidi, kteří je navštěvují proto, aby si mohly s někým promluvit. A to jak s personálem, tak i spolu navzájem. Tato sociální funkce knihoven je zmiňována i organizací IFLA: *Využívání knihovny ke studiu a k vyhledávání informací za účelem vzdělávání nebo zájmu čtenáře vede lidi k neformálním kontaktům s jinými členy komunity. Využívání veřejné knihovny může být pozitivní sociální zkušeností.*²³

---

²³Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj, st. 16.

I dotazník, který jsem rozdál mezi návštěvníky knihoven, přinesl data, jež souvisejí s touto oblastí. Na otázku proč navštěvujete knihovnu, bylo druhým nejčastěji uváděným důvodem právě příjemné prostředí a možnost rozhovoru s knihovnicemi (prvním bylo půjčování knih). Ještě více pak se tento fakt projevil v hodnocení služeb. Kdy většina dotazovaných uváděla pozitivní hodnocení a několikrát pak zvláště vyzdvihovaly přístup personálu (jenom kladné hodnocení uvedlo 18 z celkem 22 dotazovaných).

Na závěr této části bych ještě uvedl úryvek z rozhovoru s bystřickými knihovnicemi: *Je to o tom, že ti lidi jsou zvyklí zde chodit a berou nás tak jako trošku za své, no. A to si myslím, že je jako prostě velkým posláním té knihovny, aby to tak bylo, aby to nebylo jenom úřad, aby lidi nechodili si vyměnit knížky bez nějakýho osobního přístupu. A tohle to tady ještě funguje a myslím si že bude, protože na těch malejch městech to jinak nejde.* „

4. 3. Návštěvníci knihoven

Od zaměstnanců se nyní přesuňme k druhé skupině lidí, kteří jsou spojeni s knihovnami. A to jsou jejich návštěvníci. Pro lepší porovnání zkoumaných institucí bych uvedl několik čísel. Bystřická knihovna měla v roce 2008 22 020 návštěvníků, podobná čísla hlásila i novoměstská knihovna, kterou navštívilo ve stejném roce 21 040 lidí (bez jejích poboček). V Dolní Rožince pak navštívilo knihovnu (opět 2008) 327 lidí. Kromě této statistiky je nutné ještě uvést počty zaregistrovaných čtenářů v jednotlivých knihovnách. I zde vykazují obě městské knihovny podobné počty konkrétně v Bystřici to bylo 1447 (rok 2008), Nové město pak mělo 1440 (stejný rok) a nakonec Dolní Rožinka s 77 registrovanými čtenáři.

Těmito čísly jsem chtěl ilustrovat jaký je zájem o knihovny v dnešní době. V zájmu lidí se ovšem dají vysledovat výkyvy (v nejnovější době od roku 1989), a to jak co se týče jednotlivých let, tak i v průběhu roku. Samozřejmě mají zmiňované knihovny některé z nich společné, ale i odlišné vzhledem k místním okolnostem.

K hlavnímu období, kdy došlo k úbytku návštěvníků, patří roky bezprostředně po sametové revoluci. Například v bystřické knihovně zaznamenaly rekordní úbytek 175 registrovaných čtenářů v této době²⁴. Mezi důvody, které byly uváděny, jsou kromě společenských změn také zmiňován nedostatek nové literatury. Tento stav se však během několika napravit a zájem lidí se obnovil. Nadále se objevují výkyvy, ale ty již nejsou tak významné.

---

²⁴ Bližší informace o celkovém vývoji počtu návštěvníků knihoven lze najít v knize Čteme? od Jiřího Trávnicka (Host – 2008)

Za zmínku ovšem stojí poměrně významné rozdíly v těchto výkyvech mezi konkrétními knihovnamí. Zatímco v Bystřici nad Pernštejnem se rozdíly v počtu čtenářů mezi jednotlivými roky pohybují v řádu několika desítek, tak v Novém městě jsou tyto změny i v několika stovkách. Za tento stav (nejvíce patrný v posledních 5 letech) může podle místní knihovnice především úbytek čtenářů ve skupině do 15 let. Navíc v Bystřická knihovna má významnou skupinu pravidelných čtenářů, které jedna z knihovnic označila jako „uranové důchodce“. I díky nim zůstává zájem o místní knihovnu poměrně stabilní. A to i přes změny počtu obyvatel ve městě v minulých několika letech.

Kromě meziročních rozdílů v počtu čtenářů je možné nalézt výkyvy v zájmu o knihovnu i v průběhu roku. Také v tomto případě se ovšem situace v konkrétních knihovnách poněkud odlišuje. Zatímco v Bystřici se již příliš neliší množství návštěvníků v průběhu letního období od zbytku roku. Tak v Novém městě a částečně i v Dolní Rožince je stále patrné menší využívání knihovny v některých obdobích (především v létě). Proč tomu tak je? Respondentka z Bystřice uvádí především úbytek lidí, kteří mají svoji zahrádku či jiné hospodářství. V Novém městě se stále ještě projevují práce v zemědělství na zájmu o knihovnu. Kromě toho místní knihovnice zmínila také menší množství návštěv ze strany nejmladších čtenářů, kteří nemusejí číst kvůli škole. Je otázkou jak se bude tento trend vyvíjet v dalších letech. Osobně se kloním k názoru, že se bude spíše stírat rozdíl v zájmu čtenářů v různých částech roku.

Od změn v množství čtenářů bych se nyní přesunul k některým dalším jevům, které s nimi souvisejí. Nejprve se budu věnovat složení této skupiny. Zřejmě nepřekvapí fakt, že většinu z nich tvoří starší čtenáři. Například v bystřické knihovně bylo z 1447 čtenářů v roce 2008 jen 305 do 15 let. Ovšem i ve skupině dospělých čtenářů (15 let a výš) lze vysledovat jisté trendy. Poměrně výstižně je shrnuje následující část z rozhovoru s jednou z knihovnic: *Tak když to budu brát jako všeobecně tak je mládež, která potřebuje číst ke svému studiu pro školu. Pak když dostudují ať je to cokoli střední škola, vysoká škola, tak zase všeobecně řečeno mají takovou, jakoby trošku pauzu. Nebo přestanou, někteří přestanou do té knihovny docházet. A tak potom kolem těch pětatřiceti se sem začínají zase vracet, a tady ten skupina těch lidí řekněme pětatřicet, čtyřicet je řekněme jako docela jako už silná. A pak jsou to ti padesátníci a vejš. A ženy, muži jako ti jsou v daleko menší míře zastoupení jako čtenáři.*

I v ostatních rozhovorech jsem se dozvěděl, že věkově je nejsilnější skupina čtenářů od 40 let výše a zejména pak ženy. Převaha žen se pak projevila i ve vyplněných dotaznících. Kdy z 22 dotazovaných bylo 18 žen. Co se týče věku zde byly nejpočetnější skupiny mezi 20 – 40 lety a pak 40 – 60 lety (každá z nich po osmi osobách).

Pokusil jsem se také zjistit jaká je frekvence návštěv knihovny. Údajů z dotazníků a odpovědí z rozhovorů ukazují na převahu pravidelných návštěvníků. Nejčastější interval mezi návštěvami knihovny (podle dotazníku- 9 z 22 odpovědí) pak je jeden měsíc. Tento interval je nejčastější nejen mezi návštěvníky zkoumaných knihoven, ale „jak uvádí ve své knize Čteme? i Jiří Trávníček, tak i v celostátním srovnání (*téměř tři čtvrtiny návštěvníků (72%) chodí do knihovny alespoň jednou za měsíc*²⁵).

Je však nutné přihlídnout k tomu, že tento údaj platí především pro zaregistrované čtenáře (mohou plně využívat služby). Mezi nezaregistrovanými návštěvníky jsou větší nepravidelnosti, které jsou dané mimo jiné i druhem služeb, jenž mohou využívat (nemohou si půjčit knihu domů, ..). Tato skupina však tvoří jen malou část návštěvníků knihovny (např. v Bystřici odhadují jejich podíl na týdenní návštěvnosti asi na 20 %). Nejčastěji pak využívají internetové připojení nebo například kopírování.

5) Služby knihoven

Moderní veřejná knihovna poskytuje svému okolí celou řadu služeb. Jejich rozsah na konkrétním místě se samozřejmě liší. To se objevuje i ve směrnici organizace IFLA, která uvádí také některá další obecná doporučení pro tuto oblast: *Knihovnické služby nemají podléhat formě ideologického, politického ani komerčního nátlaku. Služby musejí být schopny se přizpůsobit a rozvíjet podle změn ve společnosti. (...) Mají brát zřetel jak na tradiční kulturu, tak na moderní techniku, tzn. podporovat jak lidovou slovesnost, tak využívání informační a vzdělávací techniky.*²⁶ V dnešní době se již i naše knihovny snaží dodržovat všechna tato doporučení.

Jaké vlastně tedy poskytují služby? K zodpovězení této otázky je nutné ji poněkud upřesnit, a to specifikováním konkrétních knihoven. Protože kromě hlavních služeb (jako je půjčování knih nebo internet) lze nalézt i řadu jiných (např. půjčování CD nebo informační služby), jejichž poskytování je ovlivněno různými místními faktory. Tento jev se vyskytuje i mezi mnou zkoumanými knihovnami.

Nyní mohu dát odpověď na výše zmíněnou otázku. Všechny knihovny (z mého výzkumu) samozřejmě nabízejí prezenční a absenční půjčování knih, internetové připojení, nebo objednávku knih z jiné knihovny (meziknihovní výpůjční služba – MVS). Obě městské knihovny pak nabízejí také čítárnu, kopírku, různé akce pro děti a dospělé nebo on-line katalog. V následujících odstavcích se bude některým z nich blíže věnovat, ještě před tím se

²⁵Trávníček Jiří, Čteme?, 2008, st. 82

²⁶ Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj, st. 31

však nabízí otázka, jak jsou s rozsahem služeb spokojeni jejich uživatelé. Podle dat, která jsem získal z dotazníků a rozhovorů, mohu konstatovat že jsou s ním ve většině spokojeni (19 z 22 návštěvníků nevedlo, že by chtělo zavedení další služby do jejich knihovny, zároveň jenom tři navštěvují více než jednu knihovnu – většinou se pak jedná o vysokoškolské studenty).

Mezi nejvýraznější nové služby, které byly zavedeny v posledních letech, bezpochyby patří internet. A to jak v oblasti správy a dostupnosti fondů, tak především v možnosti poskytovat připojení uživatelům knihovny. Dnes se jedná o velmi důležitou službu, a to i přes nárůst počítačů s internetem v domácnostech. Jak je velký význam této služby dokládá i následující citace: *Kromě čítáren a studoven, (..), nás ke knihovnám připoutává zejména veřejný internet. Čísla jeho knihovnických uživatelů stále stoupají (2005: 1,75 milionů; 2007: 2,73). Přitom vztah mezi internetem a knihovnami lze charakterizovat jako souběh několika různých tendencí: (..), (3)jsou místa (zejména malá města), kde knihovny stále hrají roli dominantních center veřejného internetu(4) nárůst připojení v domácnostech namnoze knihovny o toto privilegium připravuje.*²⁷ Dá se říct, že se tak stal jednou z nejdůležitější oblastí jejich činnosti. Což dokládá mimo jiné i jeho dostupnost v malých obecních knihovnách. Mezi návštěvníky se pak nacházejí i ti, kteří do nich zavítají jen kvůli němu. A právě dostupnost internetu se tak stala druhou nejčastější odpověď na otázku (v mém dotazníku) zjišťující důvody návštěv knihovny (první je stále půjčování knih).

Jaká je konkrétně situace v jednotlivých knihovnách? Pro všechny (kde jsem prováděl svůj výzkum) z nich platí, že zaregistrovaní čtenáři mají nárok na bezplatný přístup k němu, který je obvykle časově omezen (jedná se o patnáct až třicet minut denně, přesné omezení pak není v knihovně na Dolní Rožínce). To je právě důvodem, proč se někteří uživatelé zaregistrují do knihovny, jak zmiňuje i jedna z knihovnic: *A někteří chodí dennodenně, jako teda využívají tu službu (bezplatný internet), což samozřejmě každé může. Když se to vezme, že máme předplatný za rok třeba pro studenty nebo důchodce 50 korun, takže se to člověku bohatě zaplatí. (...) .., je několik čtenářů, co to využívají dennodenně v podstatě.*

Ve složení jeho uživatelů sice převládají převážně mladší návštěvníci, ale kromě nich nelze zapomenout i na ostatní skupiny. Zejména mám na mysli příslušníky nejstarší generace. Svou roli zde hraje především existence různých kurzů, věnujících se práci s informačními technologiemi pro seniory. Ty jsou organizovány například na jedné ze základních škol v Bystřici nad Pernštejnem. Jejich absolventi následně chodí svoje nabyté znalosti v mnoha případech zkoušet právě do místní knihovny. V novoměstské knihovně pak probíhají podobné

---

²⁷Trávníček Jiří, Čteme?, 2008, st. 87

kurzy ve spolupráci s místní seniorskou organizací. Starší občané tedy tvoří poměrně významnou část uživatelů této služby.

Odražilo se to i v mém dotazníku, kdy pět z devíti respondentů, kteří uvedli mezi používanými službami internet, bylo starších padesáti let (celkově pak byla v této skupině [uživatelů internetu v knihovně] jak nejmladší {11 let} tak i nejstarší {82 let} respondentka). Za hlavní důvody pak považují především používané aplikace (především email – viz následující citace z dotazníků: *kouknu na internet, jestli mi nepřišel email od vnoučat nebo pravnoučat*), jeho bezplatnost (viz výše), která dostatečně pokrývá jejich požadavky, a také možnost pomoci od personálu v případě potřeby.

Od internetu se nyní přesuneme k další oblasti služeb, a to je půjčování knih. Již několikrát jsem zmínil, že tato tradiční část činnosti knihoven je i dnes důležitá, a tvoří stále hlavní důvod jejich existence. Proto se jí bude také chvíli zabývat.

Na úvod bych uvedl krátký úryvek z Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách věnující se jejich fondům: *Knihovna musí zpřístupňovat fondy odpovídající zájmům všech věkových skupin. Knihovní fondy musí obsahovat a služby využívat jak tradiční materiály, tak všechny odpovídající druhy moderních informačních médií a technologií. Základním požadavkem je vysoká kvalita fondů knihovny a jejich souvislost s místními potřebami.*²⁸ Tato citace stručně shrnuje některé základní požadavky na knihovnické fondy. Kromě klasických knih tak již zahrnují i časopisy, různá CD a DVD. Na ně se podrobněji zaměřím v dalších částech kapitoly.

I ostatních části citace se již dají uplatnit na situaci ve zkoumaných knihovnách. Jakékoliv hodnocení kvality fondů je vždy věcí názoru, navíc v některých oblastech literatury si díky širší nabídce nelze tolik vybírat (např. tvorba pro děti). Ale zato místní potřeby jsou důležitou součástí jejich samotného utváření. Mám na mysli například vliv čtenářů na nákup nových knih. Ten se samozřejmě různí v závislosti na podmínkách konkrétní instituce, ovšem je přítomen i v těch nejmenších, jak ukazuje následující část z rozhovoru s vedoucí místní knihovny v Dolní Rožince: *Jo , to se přeptávám lidí o co by měli zájem , ale jsme malá knihovna nemůžeme se upnout jen na nějaký druh knížek, musíme pomyslet na všechny druhy čtenářů co máme a pro každého něco brát.*

Především menší knihovny pak mají potíže s vyhověním zájmu o různé populární knihy (díla D. Browna, Harry Potter): *... můžeme je mít tak po jednom svazku nebo po dvou svazcích. Zase z finančních důvodů si nemůžeš dovolit víc nakoupit . Protože ten zájem opadne . A tobě už to nabourá rozpočet. Takže je to takový , tohlen sto není dobrý .*

---

²⁸ Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj, st. 80

Takovýhlens ty nemám ráda takovýhle módní záležitosti (vedoucí knihovny v Dolní Rožince). I zde tedy platí pravidlo, že se není možné zavděčit všem. Je však dobré zmínit, že ze skupiny dotazovaných návštěvníků zaznívala spíše spokojenost s výběrem knih než kritika. Například v bystřické knihovně je pozitivně hodnoceno i množství a složení odborné literatury, kterou hlavně studenti v mnoha případech seženou snadněji než v různých studijních knihovnách (Podobně v Novoměstské knihovně je velmi kvalitní fond sociologické literatury, což se projevuje i ve velkém množství výpůjček v rámci MVS).

Tím se dostáváme k poslednímu tématu, jemuž bych se chtěl v souvislosti s knižním fondem věnovat, a to druhům půjčované literatury. Vzhledem k tomu, že většinu knižního fondu tvoří beletrie (ať už pro dětské nebo dospělé čtenáře) nelze se divit, že převládá i mezi druhy půjčované literatury. Ale rozdíly mezi kategoriemi (krásná a odborná literatura) nejsou příliš velké (v roce 2008 – se v bystřické knihovně půjčilo 85 145 děl krásné literatury oproti 78 847 děl naučné literatury). Největší rozdíl pak vykazuje místní knihovna, která má ovšem také nejmenší fond odborné literatury. Ve vyrovnanosti počtů výpůjček mezi dvěma základními druhy knihy má výrazný podíl především fakt, že si mnoho čtenářů půjčuje jak naučnou tak krásnou literaturu. Respondenti, kteří vyplnili můj dotazník, si nejčastěji půjčují pouze beletrii (12 z 22 oslovených) a nebo beletrii a odbornou literaturu (9).

Jaké jsou tedy nejvíce půjčované knižní tituly? Odpověď na tuto otázku je v dnešní době výrazně snazší díky rozvoji elektronických databází knihovnických fondů. I v malé místní knihovně se tak dají podobné údaje rychle dohledat. Zajímavé pak je srovnat zjištěné poznatky s celostátními trendy, kdy se nejvíce půjčují tituly z povinné četby (Kytice, Povídky malostranské, ...), obecně populárních autorů (Viewegh), nebo tradičních děl určených pro děti (Foglar)²⁹. Moje zjištění tyto fakta jak potvrzují (bystřická knihovna : Brezina Thomas, Klukům vstup zakázán! Jen 313x; Německo-český technický 301x; Remarque Erich Na západní frontě klid 271; Petiška Eduard, Staré řecké báje a 258x; Rolland Romain, Petr a Lucie 239x; Mácha Karel Hynek, Máj 227x; ...), tak ovšem i vyvracejí (zejména v knihovně na Dolní Rožince, kde nejčastěji půjčované tituly tvoří díla tzv. červené knihovny – Jak přichází láska, Bosá nevěsta, ..., podobná situace je v novoměstské knihovně viz následující text: *V naší knihovně se nejčastěji půjčuje odpočinková literatura, pro ženy hlavně romanticko-historické romány, romány ze současnosti, romány psychologické, romány kriminální, ale i romány historické s tematikou starého Egypta.* (Christian Jacq, Barbara Woodová, Elizabeth Petersová). *Ze současných českých autorek vyniká hlavně Táňa Kubátová, Věra Řeháčková a slovenská spisovatelka Táňa Keleová-Vasilková. Muži dávají*

²⁹ viz. Trávníček Jiří, Čteme?, Host, Brno 2008

naopak přednost hlavně románům z vojenského prostředí (1. a 2. světová válka) a románům špiónážním a dobrodružným (westerny).).

Pro porovnání uvádím i údaje z mého dotazníku. Z beletrie jsou nejčastěji zmiňovány detektivní romány, romány pro ženy a také sci-fi literatura. V odborné literatuře se jedná mimo jiné o knihy pro zahrádkáře, turistické průvodce, publikace z oblasti sociologie, pedagogiky nebo historická díla.

Kromě klasických knih patří do souhrnu služeb, i již dříve zmíněné půjčování CD a DVD. Přístup k nim se ale liší v různých knihovnách. Vzhledem k menšímu rozsahu služeb v místní knihovně, se zde výrazněji nevěnují této oblasti. Naopak v městských knihovnách s v různé míře tyto nosiče půjčují. Zatímco v Bystřici nemají zvláštní fond určený pro tyto média (půjčují jen CD, nebo DVD, která jsou součástí nějaké knihy nebo časopisu), tak v Novém městě existuje, a jsou v něm kromě klasických nosičů hudby v posledních letech stále více zastoupeny díla s mluveným slovem (přečtené knihy). Což je mimo jiné hojně využíváno uživateli se zrakovými obtížemi.

Proč se tak výrazně odlišuje situace ve zmíněných institucích ? Podle mého názoru jsou dva hlavní důvody ? Za prvé je to zájem klientů, jak už jsem uvedl je právě kontakt s lidmi důležitý pro chod menších knihoven, takže pokud neprojevují tito lidé zájem (který jsem nezaznamenal ani v dotaznících nebo v rozhovorech s knihovnicemi), nemají zaměstnanci knihoven důvod měnit rozsah nebo podobu služeb.

Za druhé zde hrají roli možnost kopírování obsahu nosičů a s tím související problematika autorských práv (tento důvod byl zmíněn v bystřické knihovně). V tomto případě se ovšem nejedná o nic nepřekonatelného, což mimo jiné dokazuje stav v Novém městě na Moravě : *My to nepůjčujeme bez nějakých autorských poplatků. Protože nás zastřešuje, teďka teda nevím přesně došlo ke změně. Bylo to dřív ministerstvo a teď je to nebo národní knihovna, a teď je to SKIP, což je sdružení knihovníků a informačních pracovníků. A ten na základě našich statistických výkazů, které teda ročně zasiláme. Tak bych řekla, že nějak zpětně se platí za všechny knihovny, které v týchle tý organizaci jsou , což jsou dá se říct všechny knihovny, platí se autorské poplatky.*

6) Besedy a další akce pro veřejnost

V předcházejících kapitolách jsem se věnoval různým oblastem činnosti knihoven. Mnohé z nich se více či méně podílejí na trávení volného času. Ovšem mezi služby, které se nejvýrazněji zaměřují na jeho naplnění, patří právě pořádání akcí pro veřejnost. Nakonec ani

ve směrnici IFLA/UNESCO není opomenuta úloha veřejné knihovny v uspokojování zájmů lidí ve volném čase, mimo jiné se zde uvádí: *Lidé potřebují informace, aby se mohli věnovat svým zájmům ve volném čase. (...) Tím že organizuje různé akce a využívá svých fondů, podporuje veřejná knihovna umělecký a kulturní vývoj lidí každého věku. Knihovna má také význam jako společenské centrum, kde se scházejí jednotlivci i skupiny, formálně či neformálně.*³⁰

Besedy a podobné akce tak nemají pouze zabavit ale i poučit a v neposlední řadě i propagovat celou instituci. Což je dáno i tím, že jsou určeny pro širokou veřejnost. Jaká je konkrétní situace ve zkoumaných knihovnách se pokusím přiblížit v následujícím textu.

Poměrně krátce lze shrnout situaci v místní knihovně na Dolní Rožínce. Zde se podobné akce vůbec nepořádají. Jako hlavní důvod pak vedoucí knihovny uvedla malý zájem o něco podobného. Význam této knihovny tak spočívá hlavně v půjčování knih. Odlišná situace je samozřejmě v obou větších knihovnách, ale i mezi nimi jsou výrazné rozdíly. Nejprve se budu věnovat stavu těchto aktivit v městské knihovně v Bystřici nad Pernštejnem.

Na začátek je dobré zdůraznit, že v této instituci se pořádá nejvíce (ze zkoumaných knihoven) těchto akcí (besedy pro širokou veřejnost) ročně. Jejich počet se každý rok mění, ale průměrně se jedná o čtyři až pět akcí, které se pořádají v období od září do června. Na každou akci přijde několik desítek návštěvníků (v rozmezí od 40 až do více než 100 lidí, nejvyšší číslo je pak dáno hlavně kapacitou knihovnických prostor). I jejich konání má poměrně výraznou tradici, která sahá již poměrně hluboko do minulosti (jedním z hostů byl i František Kožík). To je i jeden z důležitých faktorů, které se podílejí na stálosti zájmu veřejnosti o ně.

O jaké akce se vlastně jedná? Ve většině případů mají formu besedy s jedním nebo více hosty. Ale jsou zde i některé další formy, například prezentace projektů místních škol nebo třeba speciální vycházky (např. praktické představení tzv. Nordic Walking). Samotný výběr konkrétních hostů je ovlivňován několika faktory.

Tím hlavním je přání samotných knihovnic, které především chtějí, aby pozvaný člověk měl nějaký vztah ke knihám (buď nějakou napsal nebo se o něm psalo apod.). Což poskytuje velmi širokou oblast možných návštěv. Ta je samozřejmě dále vymezována, hlavně pak finančními možnostmi samotné knihovny. Především na známější hosty jsou využívány příspěvky v rámci různých programů (knihovna otevřená všem, ...). Zároveň je nutnost dodržet rozpočet také jediným omezením (ve výběru hostů), které vůči ní má její zřizovatel

---

³⁰ Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj, st. 35

(město Bystřice nad Pernštejnem). I jinak jsou vztahy s městem hodnoceny velmi pozitivně (tento stav ilustruje i účast starosty na některých besedách).

Možnost získávání prostředků přes vybírání vstupného od návštěvníků knihovnice rozhodně odmítají: ... *tady u nás je to tak, že nikdy nevybíráme jakýkoliv vstupný a nikdy ne. Říkáme si je to akce knihovny, knihovna by měla být zdarma, takže i tyhle akce děláme. Třeba nabídneme těm lidem nějaký pohoštění, uděláme kafe nebo uvaříme něco. Já si myslím, že i tohle lidi přiláká.*

Od výběru hostů se nyní přesuňme k samotným besedám. Jak vlastně probíhají? Jsou něčím typické? Kdo je navštěvuje? To je několik důležitých dotazů, které se nyní pokusím zodpovědět během popisu typické besedy. Vzhledem k tomu, že jsou především určeny pro dospělé návštěvníky (někdy spolu s dětmi), tak se konají nejčastěji v úterý odpoledne (knihovna tento den nepůjčuje materiály) a to v dětském oddělení. V něm je místo pro přibližně sto návštěvníků.

U některých hostů tato kapacita nedokáže naplnit zájem veřejnosti, přesto nikdy knihovnice neuvažují o využití jiných prostor: *Tak je to narvaný, ale vždycky to má takovou tu příjemnou atmosféru, proto mi nikdy neuvažujeme, i když čekáme těch lidí hodně, že by jsme to dali do nějakýho většího sálu, protože už by to nebylo ono. Tady ten kontakt je takovej bezprostřední. Ti lidi jsou tak všichni pokupě, že se tam lehce navazují takový ty hezky příjemný, a vůbec to prostředí tam působí tak příjemně, že vždycky ty akce tam jsou takový milý, jo.*

Právě atmosféra celé akce je jedním z typických prvků těchto besed. Na ní se podílí i další faktory. Kromě výše zmíněného prostředí (hosté nejsou jsou od diváků vzdáleni více než pár metrů), pak také možnost přijít dříve než akce začne a dát si občerstvení. Dobrá příprava se výrazně podílí na celkovém vyznění celé akce (celkově je kladně hodnotí jak většina respondentů v dotaznících, tak i návštěvníci se kterými jsem mluvil přímo na těchto akcích), i zde se pozitivně projevuje snaha knihovnic o osobní a co nejpříjemnější přístup.

Navíc jak před samotnou besedou tak i po ní si mohou lidé promluvit s dalšími návštěvníky. Tyto akce jsou tedy i možností potkat se svými známými. Knihovna se tak stává i místem pro setkávání lidí. Což představuje jeden z významů těchto besed. Roli zde hraje i fakt, že v Bystřici není příliš podobných možností, v tom je výrazný rozdíl oproti situaci v Novém městě na Moravě.

Samotná beseda s pozvaným hostem se odehrává poměrně tradičně (někdy je doplněna předčítáním z knih). Jelikož pozvaní hosté nejsou většinou výrazně kontroverzní lidé. Takže ani položené otázky nejsou pro ně výrazně nepříjemné. A většinou odpovídají poklidně

atmosféře celé akce (pro některé návštěvníky jsou nezanedbatelnou částí, jak ukazuje následující odpověď z mého dotazníku: *Zapojuji se do diskuse, abych se co nejvíc dozvěděla. Chci se dostat věcem „ pod povrch ”*).

Co se dá říct ke složení návštěvníků těchto besed ? Již dříve jsem uvedl, že jejich množství velmi závisí na pozvaném hostu. To se samozřejmě projevuje i v této oblasti. Zjednodušeně se dá říct, že čím je host známější, tím pestřejší je publikum: *Prostě když je takováhle známá osobnost tak těch lidí samozřejmě přijde víc, a přijdou i ti co v životě v knihovně nebyly , jo. Tady na takový ty méně atraktivní tak to chodí takový ti stáli takový , no*. Na tomto místě je vhodné zmínit, jak se mohou lidé o besedách dozvědět. Nejčastěji během návštěv knihovny, kde jsou umístěny letáčky a plakáty, které na ně zvou (ty mají značný podíl v oslovování lidí). Kromě nich se pozvánky objevují i v místním tisku, na internetových stránkách nebo na plakátech ve městě.

Pokoušel jsem se zjistit, zda jsou mezi návštěvníky nějaké pravidelné skupiny. Ale z rozhorů a pozorování na těchto akcích jsem nenalezl žádná data, která by to potvrzovala. Lidé, kteří na ně přijdou (o čemž nejčastěji rozhodují podle hosta), většinou přijdou sami nebo se svými známými či nějakým členem rodiny. V otázce věku a pohlaví složení návštěvníků přibližně kopíruje hlavní trendy, jenž platí i pro složení běžných uživatelů knihoven (převaha žen ve středním a vyšším věku).

Samozřejmě lze nalézt mezi konkrétními besedami různé výkyvy (například při besedě s paní Konvalinkovou bylo publikum tvořeno skoro úplně ženami a dětmi [součástí akce bylo i předčítání z knih, kterého se kromě hosta účastnila i jedno vybrané dítě] než při besedě s R. Johnem, kde byl poměr mužů a žen v publiku o něco vyrovnanější).

O besední činnosti v Bystřické městské knihovně lze tedy ve zkratce říct, že se jedná o tradiční a poměrně oblíbenou součást její práce. I ze strany veřejnosti je hodnocena velmi kladně (což potvrzují i odpovědi z mého dotazníku, kdy ani jeden respondent neuvedl k jejich fungování nějaké záporny). Nakonec i trvalý zájem o většinu z nich je dokladem jejich významu, a to nejen jako možnosti naplnění vlastního volného času.

To že se jedná o do jisté míry unikátní stav, dokládá situace s besední činností v sousední městské knihovně v Novém městě na Moravě. Nyní si ji tedy více přiblížíme. V novoměstské knihovně mají besedy (především ty pro dospělé návštěvníky) výrazně menší podíl na celkové činnosti této instituce. Proč tomu tak je ? Hlavní příčinou jsou odlišné podmínky, ve kterých obě knihovny pracují. Nejdůležitější odlišnosti v zmíněné oblasti, lze shrnout do dvou kategorií.

Za prvé to je různé postavení knihovny v rámci městských kulturních zařízení a druhý bod je mnohem větší nabídka kulturních a dalších volnočasových aktivit. Podrobnější výklad začněme u první kategorie.

Městská knihovna je součástí novoměstských kulturních zařízení, které se skládají z knihovny, kulturního domu a muzea. Především pak propojení s kulturním domem je pro nás v tuto chvíli nejdůležitější. Projevuje se jak ve společném rozpočtu nebo vedení ale i ve společném sídle obou institucí. V neposlední řadě pak také v jejich činnosti v oblasti besed a podobných akcí. Obě instituce v ní spolupracují a vzájemně se doplňují (což je nutné i kvůli omezenému prostoru [stav před dokončení rekonstrukce objektu v roce 2010]).

Rozdělení jejich zájmů v této oblasti není sice úplně striktní, ale v zásadě funguje tak, že knihovna se soustředí hlavně na akce určené pro děti a mladistvé z různých škol a už v menší míře i na občasně besedy pro dospělé návštěvníky. Zatímco kulturní dům se více věnuje jak akcím pro děti mimo vyučování tak i besedám pro dospělé (zde se mezi institucemi projevuje spolupráce například i předáváním kontaktů na hosty). Již tento fakt se výrazně podílí na různých úrovních významu besed pro obě městské knihovny.

Ovšem ještě významněji se na zájmu o případné besední akce v novoměstské knihovně podepisuje rozsáhlá nabídka různých kulturních a volnočasových aktivit ve městě samotném. Především v oblasti kultury je velká konkurence, tento stav si samozřejmě uvědomují i pracovníci knihovny: *Ono taky v tom novým městě mě připadá, že je nás tady moc na tu kulturu. Protože jsme knihovna, jsme kulturní dům, který taky pořádá samozřejmě nějaký akce svi a přednášky, besídky. (..) Potom je tady muzeum to má také své akce. Pak je tady Horácká galerie, která teda má hodně akcí a do velké šířky. Pak je tady klubičko pro děti, ty mají svoje akce. (..) Já nevím, jak bych to řekla, každý chce být dobrý na tom svým písečku a zatím nějak takže by spolupracovala moc to ne.* Vysoká konkurence je ještě doplněna i o kino a řadu koncertů. Naproti tomu v Bystřici nad Pernštejnem je podobná nabídka výrazně menší a zároveň méně pestrá.

Přesto se několik akcí v knihovně pořádá. Nebo spíše jsou jí pořádány v jiných prostorech (což se týká především různých besed na školách, kterým se více věnuji v následující kapitole). Mezi nimi mají převahu ty, jenž jsou zaměřeny na děti a mládež (jedna akce pro dospělé a průměrně dvě až tři pro školáky). Samotné besedy pro veřejnost mají oproti bystřickým některé odlišnosti (hlavně v oblasti oslovování návštěvníků a výběru hostů), které vyplývají především z místních podmínek.

Kromě menšího množství návštěvníků (max. 30–40 osob na jednu akci) se jedná zejména o větší zaměření na jejich konkrétní skupiny. To se projevuje již v samotné

organizaci podobných besed. Host je vybírán s větším důrazem na přepokládané publikum (z většiny tvořené ženami a starší generací) a pak jsou ještě zvláště osloveny konkrétní skupiny místních občanů.

Jak tedy celkově probíhá výběr hosta a oslovování publika shrnuje následující citace z rozhovoru s vedoucí knihovny: *No tak samozřejmě vezmu si toho a toho, a už tady ty poměry trochu známe, vezmem si toho a toho, a tak buď oslovíme třeba seniory, samozřejmě že se to publikuje to je pochopitelný klasicky ale ještě se musí, v našem městě se ještě musí oslovit konkrétní skupina lidí.* Pokud se tak neučiní je to na celkové účasti výrazně znát. Na zájmu veřejnosti se také příliš nepromítá finanční hledisko (akce jsou zdarma).

Pro úplnost je nutné ještě zmínit, že knihovna dlouho sídlila v nevyhovujících prostorách, které sotva postačovaly pro výkon jejich základních služeb. A dále tak stěžovaly případné pořádání podobných akcí ve svých prostorách.

Na konec této kapitoly bych rád ještě uvedl některé údaje z mého dotazníku, které se týkaly volného času respondentů (návštěvníků knihoven-celkem 22 jedinců, 4 muži a 18 žen ve věku od 11 do 82 let). Nejdříve jsem se zeptal, na to jak ho sami respondenti definují. Výsledky se dají rozdělit do několika skupin, nejvíce dotazovaných ve svojí definici uvedlo, že pod pojmem volný čas vidí dobu určenou pro relaxaci a oddech, kdy nemají žádné povinnosti (11 dotazovaných). Druhou skupinu odpovědí tvořili ti, jenž pokládali za hlavní faktor, to že se jedná o čas mimo zaměstnání (5). Zbývající odpovědi pak definici úplně postrádali nebo se výrazně lišili od ostatních (např. *nohy na stůl*).

Kromě samotného určení co si představují pod tímto pojmem jsem zjišťoval i jakou aktivitou jej naplňují. Výsledky přinesly celou paletu různých činností (od televize až po čtení knih), asi nepřekvapí že nejvíce uváděnou činností se stalo čtení knih a návštěvy knihovny (obsaženy v 16 odpovědích). Poněkud více mě překvapilo pořadí na dalších místech. Jako druhou nejčastěji uváděnou aktivitou se totiž stal sport a turistika (uvedena 12 krát) a až jako třetí se umístilo sledování televize (6*) a hned za ní zahrádkaření (4*). Dále bylo zmíněna i návštěva kulturních akcí (3*), počítač (2*) nebo ruční práce (3*).

S těmito údaji souvisí i následující otázka, jenž zjišťovala zda respondenti využívají nějaké volnočasové aktivity ve svém okolí (mimo knihovny). Většina z nich uvedla, že je využívá (14 dotazovaných, 6 záporných odpovědí a dvakrát odpověď chyběla). Spektrum konkrétních aktivit se v zásadě shoduje s daty z předcházející otázky. Nejčastěji se uvádí aktivní a pasivní sportování (*cvičení v sokole, občas využívám hřiště a sportovní halu; chodím fandit pravnukům na fotbal*, ..). Kromě toho se opět jedná o kulturní akce (v 5 případech,

např. *koncerty v kulturním domě, ..*) nebo různé kurzy (ruční práce). Mezi méně obvyklé volnočasové aktivity, které se objevily mezi odpověďmi, lze také najít i členství v ODS.

Jako poslední se zmíním o reakcích respondentů na otázku, zjišťující zda a případně do jaké míry se podílí na trávení jejich volného času sama knihovna a její činnost. Všichni dotazovaní se shodli na tom, že knihovna se účastní jejich života v této oblasti. Už se však rozcházeli v tom do jaké míry se tak děje. Z nabízených možností [a) všechno b) asi polovinu c) asi čtvrtinu d) (doplňte vlastní odpověď)] si tak nejčastěji zvolili možnost D (jako druhá pak byl možnost C). Konkrétní údaje se poměrně rozcházely (od jedné desetiny celkového volného času až po dvě hodiny či jen stroze - málo). Několikrát se mezi nimi objevila odpověď, která rozlišovala mezi časem stráveným v samotné budově a časem stráveným s knihami z ní (např. : *knihovnu coby budovu málo, ale knihy z ní aspoň třetinu*). Za zmínku pak ještě stojí následující reakce jedné z dotazovaných na tuto otázku : *Ano, a myslím si že by to mělo být součástí každého. Kdo o sobě soudí, že je homo sapiens.*

7) Přístup k mladým návštěvníkům knihoven

Jedním z důležitých kroků pro zajištění budoucí existence a rozvoje knihoven je udržení zájmu veřejnosti o ně. A právě oslovování mladých lidí patří k hlavní části tohoto úkolu. Zároveň se jedná i o velmi nesnadnou část práce dnešních knihovníků. Navíc právě kategorie čtenářů od 15 let patří k nejméně oslabující skupině návštěvníků knihoven v posledních letech. Tento trend se v různé míře objevil ve všech zkoumaných knihovnách.

Již dříve zmíněná organizace IFLA uvádí ve své směrnici pro veřejné knihovny z roku 1994, k tomuto tématu následující text: *Probudí li se v dětech již od raného věku zájem o vzrušující svět poznání a umění, je pravděpodobné, že budou těžit z těchto důležitých zdrojů osobního rozvoje po celý život, který bude bohatší a společnosti prospěšnější.*³¹

Velmi podobně zhodnotila roli knihoven i pracovnice knihovny v Novém městě na Moravě, když v rozhovoru uvedla: *Když pracuje člověk s tou mládeží s téma dětma, tak já to беру tak že vlastně je učíme nejen číst a tak jako. Ale že vlastně i k té kultuře a k tomu , ten přístup jim nějakým způsobem otvíráme. Takže vlastně připravujeme půdu pro ty , kteří pracují s téma dospělákama a tak dál. Já to tak vidím. Protože ten dospělý člověk pokud v mládí k tomu nepřijde a nepřičuchne, tak jako dospělák, nemá tu potřebu tydle ty akce navštěvovat.*

---

³¹ Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj, st. 15

Jak se tedy snaží knihovny řešit tento problém? Dá se říci, že dvěma hlavními směry. Za prvé to jsou různé akce pro děti. A to od seznámení se s knihovnou až po herecká představení nebo soutěže. Druhý směr je pak obsah fondů knihoven. K tomu nabádá ve své směrnicí i IFLA: *Mladí lidé mezi dětstvím a dospělostí se vyvíjejí jako individuální členové společnosti se svou vlastní kulturou. Veřejné knihovny musejí mít pochopení pro jejich potřeby a uspokojovat je svými službami. Mají opatřovat materiály včetně elektronických informačních zdrojů, které jsou odrazem jejich zájmu a kultury.*³² V praxi je však vždy nutné zohledňovat zájmy všech skupin návštěvníků (např. v Bystřici se kromě studentů základních a středních škol jedná i o seniory, nejvíce se pak nakupují tituly z nejčastěji půjčovaných žánrů).

Samozřejmě se je nutné rozlišit možnosti, kterými disponují konkrétní knihovny v této oblasti. V případě malé neprofesionální knihovny v Dolní Rožínce, která má jenom několik desítek návštěvníků za rok a z toho do 15 let jich bylo například v roce 2008 pouze 12 (přišli alespoň jednou za rok do knihovny), jsou možnosti značně omezené. V praxi se tak soustředí především na nabídku internetového připojení a knižního fondu. Místní knihovnice se pak snaží věnovat především malým dětem zvýšenou pozornost. Navíc jak uvedla, je jedním z jejích plánů vybudovat v knihovně zvláštní koutek pro malé děti.

Odlišná situace je u profesionálních městských knihoven. Zde jsou jejich možnosti podstatně větší. Už jenom proto, že mají zvláštní dětské oddělení a s tím související pracovníce, které se mohou zabývat touto oblastí. Jejich činnost se v některých ohledech podobá, ale v jiných zase odlišuje. Což je dáno jak finančními možnostmi, tak i zájmem veřejnosti a s tím související kapacitou prostor určených pro pořádání nejrůznějších akcí. Společným znakem, který lze nalézt v obou knihovnách, je spolupráce se školskými zařízeními. Mnoho akcí je tak zároveň součástí běžné výuky. Ať už svým tématem nebo alespoň tím, že se konají místo ní. Kromě toho se pořádají různé soutěže a ty už pak většinou patří již do mimoškolních aktivit.

Od obecného nástínu se nyní přesunu k popisu konkrétního dění v obou knihovnách. Nejdříve bych se věnoval situaci v Bystřici nad Pernštejnem. V počtu dětských návštěvníků se podobně jako u dospělých nedostavily v posledních letech velké výkyvy (např. v roce 2006 se jednalo o 304 registrovaných uživatelů mladších 15 let, v roce 2007 – 309, 2008 – 305). Speciální akce pro děti a mládež zde probíhají několika způsoby, v rámci vyučování to jsou různé besedy a představení pro děti (nejčastěji pro první stupeň zš) dále pak seznámení

---

³² Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj, st. 33

s knihovnou, které je určeno hlavně pro studenty gymnázia a místních středních škol. Kromě toho jsou každoročně pořádány výtvarné a literární soutěže.

S plánem akcí přichází pracovnice knihovny, která ho pak představí místním školám (ročně se jedná o 60 – 70 lekcí). Načež se s nimi domluví na konkrétních datech. Pokud je zájem ze strany školy mimo samotnou Bystřici nad Pernštejnem (několikrát se tak každý rok stane) je možné přidat nějaké akce navíc. Knihovnice se vždy snaží vyhovět všem institucím, které se jim ozvou se svým zájmem o tuto činnost. Jak sami uvedli, nikoho neodmítnou a pouze si s nimi dohodnou termín a náplň akce.

V současné době také běží v Bystřické knihovně program knihovna otevřená všem (od roku 2008), jehož účelem je přiblížit knihovnu lidem. Jako součást tohoto programu pak probíhají představení s názvem listování, která jsou určena právě dětem školního věku. Jedním z jejich úkolů je přiblížit knihu všem smyslům. Nejedná se jen o ty nejmenší děti. Například pro studenty SzeŠ byla připravena dramaturgie románu Memento. Výhodou programu listování je finanční spoluúčast ministerstva kultury. Právě finanční hledisko se také podílí na podobě a především počtu těchto akcí za rok. Podobně jako u různých knihovnických lekcí jsou určeny především pro děti z bystřických škol a školek. V některých případech se jich zúčastnili také děti z okolních škol (např. ze Zvole), hlavním faktorem určující pozvání konkrétních tříd, je vždy snaha o dosažení optimálního celkového počtu účastníků (60 dětí) na jednotlivé akce.

Mimo nejrozumnějších představení patří k činnostem knihovny, které se zaměřují na mladé lidi, také různé literární a výtvarné soutěže. Každoročně se pořádají buď v rámci týdne knihoven nebo při jiné příležitosti. Zájem o ně je vždy velký a často se sejde i několik desítek prací (např. v roce 2008 se literární soutěže na téma „ Můj vysněný den “ zúčastnilo 45 autorů). Zapojují se do nich nejen děti ze samotné Bystřice, ale i z okolních obcí. Díky informacím na stránkách knihovny nebo z místního tisku. Již se tak stalo, že se do soutěže přihlásil i dospělý člověk.

V městské knihovně v Novém Městě na Moravě jsou aktivity, jež se zaměřují na mladé návštěvníky jednou z nejdůležitějších činností knihovny. Což je mimo jiné i důsledkem poměrně výrazného úbytku této skupiny uživatelů v posledních letech. Také zde jsem se setkal s názorem, že nezanedbatelný podíl na něm má výrazný úbytek významu školní četby pro mladé lidi.

Asi nikoho nepřekvapí, že i zde jsou knihovnické lekce, které pořádá knihovna pro děti. Ovšem díky velkému zájmu, který pochází nejen ze samotného města. Ale i z obcí, v nichž má knihovna pobočky, je nutné vybírat děti, které se jich zúčastní (uspokojení úplně všech

žadatelů přesahuje jejich možnosti). Proto se stejně jako v Bystřici nejvíce zaměřují na děti v předškolním věku a pak i na prvním stupni školy. Z vyšších stupňů se pak jedná zejména o první ročníky na gymnáziích a středních škol.

Obsah samotných lekcí si v mnoha případech určují sami školy. Například když se věnují bajkám, tak se i ony stanou náplní této akce. Sami knihovnice se pak snaží při realizaci tématu co nejvíce seznámit děti s možnostmi knihovny. Ať už se jedná o on-line katalog nebo vyhledávání děl na regálech, nebo i zjišťování informací z knih. Kromě těchto lekcí, které se nejčastěji odehrávají v samotné budově knihovny, jsou pořádány i besedy s různými spisovateli. Ty se pak konají ve školách, záleží na počtu účastníků, ovšem nejzajímavější mi přišlo jedno z kritérií pro jejich výběr. Jak řekla sama knihovnice: *No a když zvu někoho na gymnázium, tak to právě jsou taková jména a takové osobnosti trošku zvláštní, aby to nebyly tuctový lidi.* Z těchto hostů bych zmínil například básníka Krchovského.

Jedním z faktorů, které se mohou promítat na návštěvnosti knihovny, je jejich půjčovní doba. V souvislosti tohoto oddílu stojí za zmínku situace v novém městě, kdy mají společnou půjčovní dobu pro všechny oddělení. Což nejvíce ocení lidé s dětmi, mohou si totiž zajít současně do různých oddělení. Tento systém je podporován i prostorovým uspořádáním knihovny (propojené místnosti v jednom patře). Díky tomu je tak knihovny více přístupná nejen mladým návštěvníkům.

Současným stav těchto akcí jsem již nastínil. Kromě toho jsem se však dozvěděl i některé plány zabývající se dalšími možnostmi, které snad přinese rekonstrukce současného sídla knihovny. Nové prostory by chtěly využít především pro různé „kulturně-výchovné“ činnosti. Jak prohlásila sama knihovnice. Mělo by se jednat především o různé kluby, například dětský čtenářský klub nebo vytváření různých literárně-dramatických pásem. Jedním ze zamýšlených výsledků je právě větší zaujetí nejmladších čtenářů a návštěvníků knihovny. O tom zda se tyto plány stanou skutečností se teprve rozhodne. I přes poměrně obecné představy o budoucích akcích (což je dáno tím že se knihovna nijak nepodílí na podobě projektu přestavby jejich sídla). Lze už dnes však doložit zájem personálu knihovny o tuto oblast.

8) Závěr

V naší zemi je jen málo míst, kde lidé nemají k dispozici veřejnou knihovnu. Často pak mají tyto instituce již za sebou dlouhou dobu existence a vývoje. Především v období posledních dvaceti let se jedná o velmi rychlý a v mnoha ohledech převratný vývoj. Přesto si

stále udržely zájem veřejnosti. A také svoji hlavní úlohu, která patřila k samotným důvodům jejich samotného vzniku, v půjčování knih a časopisů lidem. Kromě toho však přijaly i celou řadu dalších úkolů, jenž jim přinesla doba (od soustavné práce se čtenáři až po internetové připojení nebo kopírování dokumentů). Všechny tyto trendy a s nimi související obtíže se nevyhnuly ani mnou zkoumaným knihovnám.

Ze začátku jsem se chtěl věnovat zejména jejich činnosti, která se věnuje trávení volného času. Ovšem v průběhu výzkumu jsem dospěl k názoru, že je nutné se mnohem více zmínit i o dalších jejich službách. Nelze je totiž oddělit jen tak oddělit od sebe. Především v případě středních a menších knihoven (sem spadají také zkoumané knihovny) je jejich práce propojena jak skrze lidi (zaměstnance i uživatele) tak i společným cílem poskytování kvalitních knihovnických služeb.

Hned v úvodních kapitolách jsem se dostal k jednomu z důležitých faktorů těchto institucí, jejich personálu. Právě oni se výrazně podílejí na tvorbě příjemného prostředí, které se projevuje nejen ve všech oblastech fungování knihoven. Že se jim to ve všech zmíněných institucích daří mohu potvrdit nejen jako uživatel ale i jako výzkumník. Nikdy jsem nenarazil na neochotu poskytnout informace nebo jinak pomoci. Výrazně se zde projevuje spokojenost knihovnic s jejich prací, která je podporována i poměrně bezkonfliktním prostředím samotné knihovny.

Kromě personálu jsem se podrobněji věnoval i samotným návštěvníkům. Většina získaných poznatků mě nijak nepřekvapila a potvrdila mé předpoklady, které jsem si utvořil z návštěv těchto institucí. Výjimku zde tvoří snad jenom poměrně stabilní zájem veřejnosti v posledních letech. Nepotvrdil se tak můj odhad klesajícího zájmu kvůli silícímu nástupu moderních technologií. Naopak se ukázal být poměrně stabilní i přes rozdíly mezi konkrétními knihovnami. Za zvláštní zmínku také stojí některé lokální odlišnosti v zájmu uživatelů v průběhu roku mezi jednotlivými knihovnami. Ovšem i ty jsou však v celkovém celoročním zájmu veřejnosti poměrně malé a jsem přesvědčen, že se budou spíše zmenšovat.

V následující kapitole jsem vylíčil několik hlavních služeb, které poskytují knihovny (nejen ty z mého výzkumu). Zejména možnost přístupu k internetu je již poměrně dlouho neopominutelnou součástí jejich činnosti. Z mých zjištění bych nejvíce zdůraznil fakt, že ve většině z nich pravidelně objevují uživatelé, kteří využívají pouze tuto službu. Zároveň je možné pozorovat, že se i přes poměrně krátkou dobu jeho dostupnosti již stal běžnou součástí těchto institucí. A tak spolu s rostoucí dostupností nejrůznějších médií se i mnou zkoumané

knihovny zapojují do procesu jejich přeměny na mediatéky³³. I když se tak samozřejmě děje s různou rychlostí a intenzitou (především pak u těch nejmenších).

V souvislosti s tímto trendem se pak v některých pracích můžeme setkat s názorem, že v budoucím vývoji těchto institucí dojde k postupnému rozvolňování vztahu jejich vztahu s knihou jako takovou³⁴. Tento trend se v mém výzkumu zatím výrazněji neprojevil a proto půjčování klasických knih nebo časopisů je stále jejich hlavní funkcí (doloženo mimo jiné poměrně stabilním množstvím výpůjček). V nejbližší budoucnosti se tento stav nejspíše nijak výrazně nezmění. Jelikož tím hlavním co je ovlivňuje jsou jejich uživatelé, a ti je stále vyhledávají především kvůli knihám, které jim slouží nejen k trávení volného času ale i při studiu nebo zaměstnání. Především v případě městských knihoven se jedná o nezanedbatelný díl výpůjček (kvůli studiu nebo zaměstnání).

Poslední kapitoly mé práce se zaměřují na besedy a přístup k mladým návštěvníkům. Právě ony mě v mém výzkumu zajímala nejvíce. I když se počátek soustavné práce s uživateli (mezi nich patří právě i pořádání besed) datuje již poměrně dlouho do minulosti, je jejich současný stav velmi různorodý. To se projevilo i v mém výzkumu. Zatím co v jedné knihovně se pravidelně a s trvalým zájmem pořádají, tak v ostatních je jejich četnost menší nebo se vůbec nekonají. Příčiny tohoto stavu nacházím nejen v zájmu veřejnosti ale i v působení okolí (nabídka jiných institucí, prostory pro činnost, ..). Nedá se tak uvést nějaké jednoduché obecně platné shrnutí besední činnosti ve zkoumaných knihovnách. V otázce jejich významu pro trávení volného času pak je jejich úloha menší než jsem očekával. Přesto minimálně u bystrické knihovny nelze tento význam úplně opomenout. Právě v tomto případě jsou podobné akce i místem setkávání, což má být jedním z důležitých významů knihovny jako celku.

Závěrečnou kapitolu jsem věnoval knihovnám a jejich mladým návštěvníkům. Především kvůli tomu že tvoří nezanedbatelnou část jejich práce (V případě novoměstské knihovny pak tvoří většinu aktivit, které přímo nesouvisejí s půjčováním knihy). Její rozsah je sice závislý na velikosti konkrétní knihovny, ale v otázce důležitosti jejich významu panuje mezi nimi shoda. Tím hlavním co podobnou činnost spojuje je snaha oslovit nejmladší část obyvatelstva a vzbudit v nich zájem o knihu a ovšem i samotnou knihovnu. Rozdíly v naplnění tohoto cíle se projevují různě. V každém případě se však jedná o jeden z hlavních faktorů pro zajištění nejen jejich budoucího fungování.

Cílem mé práce bylo předvést na několik konkrétních případech alespoň částečný obraz o možnostech knihovny v oblasti volného času, kde se tak nemusí uplatňovat pouze

---

³³ Viz Trávníčka, Jiří, Čteme, 2008

³⁴ např. opět v knize Čteme?

knihy z ní. Knihovny nejsou totiž pouze chladné budovy plné knih, které občas navštívíte pro nějakou z nich. Ale i místem setkávání lidí, a to nejen na besedách nebo prezentacích. Samozřejmě je výsledek celé práce ovlivněn výběrem konkrétních knihoven, proto by bylo zajímavé porovnat zjištěné údaje s poznatky z výzkumu, jenž by zahrnoval například knihovny ve větších městech nebo případně v odlehlých oblastech. Jelikož role těchto institucí se může značně lišit právě v závislosti na místě kde sídlí. Což se projevilo i v mé práci.

9) seznam použité literatury a další zdroje

9.1. použitá literatura

CEJPEK, Jiří. *Československé knihovny : poslání a organizace*. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1967. 187 s.

CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. dopl. vyd. Praha : Karolinum, 2002. 247 stran, ISBN - 80-246-0323-3

GILL, Philip; MALÁ, Anna. *Služby veřejných knihoven : směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj*. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002. 127 s. ISBN 80-85851-14-8.

Hendl, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 stran, ISBN - 80-7367-040-2

HAVLÍK, Radomír; HALÁSZOVÁ, Věra; PROKOP, Jiří. *Kapitoly ze sociologie výchovy*. Praha : Univerzita Karlova , 1996. 109 s. ISBN 80-86039-10-2.

Jandourek, Jan, *Sociologický slovník*, první vydání, Praha, Portál, 2001, , 286 stran, ISBN – 80-7178-535-0

KNEIDL, Pravoslav. *Z historie evropské knihy : po stopách knih, knihtisku a knihoven*. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1989. 144 s. ISBN 80-2005-0093-6.

LOPAUR, Miloslav, BEJBLOVÁ, Taňa, FOBEROVÁ, Libuše. *Knihovna včera a dnes*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou : Knihovna Matěje Josefa Sychry, Regionální muzeum Žďár nad Sázavou, 2006. 89 s. ISBN 80-900918-6-5.

PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. první. Praha : Karolinum, 1996. 749 s. ISBN 80-7184-310-5.

Spunar, Pavel. *Kultura středověku*. 2. dopl. upr. vyd. Praha : Academia, 1995. 226 s. ISBN 80-200-0547-1.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme? : Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. první. Brno : Host , 2008. 208 s. ISBN 978-80-7294-270-1.

VESELÁ, Jana. *Základy sociologie volného času*. první. Pardubice : Univerzita Pardubice, 1999. 80 s. ISBN 80-7194-187-5.

9. 2. Internetové a další zdroje

BROŽEK, Aleš. *Alexandrijská knihovna. Národní knihovna : knihovnická revue* [online]. 2002, roč. 13, č. 2 [cit. 2010-02-19], s. 122-124. ISSN 1214-0678.

KONCEPCE SYSTÉMU VEŘEJNÝCH KNIHOVEN V KRAJI VYSOČINA 2003-2005.
Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, 2003. 16 s. Dostupné z WWW:
<www.kkvysociny.cz/dokumenty/Koncepce%20SVK-verze2.doc>.

Česko. Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 98, s. 5683-5688.

www.knihovna.bystricenp.cz

10) Seznam příloh

Do příloh k této práci jsem vybral několik fotografií, které mají ilustrovat prostředí o němž jsem psal (pocházejí z archivu autora). Dále pak se jedná o použitý dotazník a několik ukázek z pořizovaných rozhovorů.

Seznam fotografií :

- ❑ Obr. č. 1 – sídlo Městské knihovny v Bystřici nad Pernštejnem
- ❑ Obr. č. 2 – Interiér dětského oddělení bystřické knihovny (zde se pořádají besedy pro veřejnost)
- ❑ Obr. č. 3 – sídlo Místní knihovny v Dolní Rožínce
- ❑ Obr. č. 4 – Interiér místní knihovny
- ❑ Obr. č. 5 – sídlo Městské knihovny v Novém Městě na Moravě

Další přílohy:

- ❑ Dotazník (I.)
- ❑ Ukázka z rozhovorů pořizovaných s knihovnicí v novoměstské knihovně (II.)
- ❑ Ukázka z rozhovorů pořizovaných s personálem bystřické knihovny (III.)

Obr. č. 1 – sídlo Městské knihovny v Bystřici nad Pernštejnem

Obr. č. 2 – Interiér dětského oddělení bystřické knihovny

Obr. č. 3 – sídlo Místní knihovny v Dolní Rožínce

Obr. č. 4 – Interiér místní knihovny

Obr. č. 5 – sídlo Městské knihovny v Novém Městě na Moravě

Příloha číslo I.

Dotazník

Muž Žena

Věk :

1) Co považujete za volný čas a jak jej trávíte ?

2) Proč navštěvujete knihovnu ?

3) Jak dlouho navštěvujete knihovnu ?

4) Jak často ?

- A) minimálně jednou za týden
- B) minimálně jednou za měsíc
- C) minimálně jednou za půl roku
- D) minimálně jednou za rok
- E) jiný interval (doplňte) .....

5) Jaké služby využíváte v knihovně (a proč)?

6) Jak tyto služby hodnotíte (v čem jsou klady a zápory) ?

7) Pomáhá knihovna při využití volného času ?

7b) pokud ano – kolik vašeho VČ vám celkově zabere knihovna a její služby : a) všechen b) asi polovinu c) asi čtvrtinu d) (doplňte vlastní odpověď) .....

8) Zúčastnil jste se nějaké akce pořádané knihovnou ?

8B) pokud ano – jaké a proč ?

8C) Jak jste je hodnotil ?

9) Využíváte i jiné volnočasové aktivity ve vaší obci nebo jejím okolí (Pokud ano – jaké, kde se konají) ?

10) Chtěli by jste ve vaší knihovně něco změnit ?

11) Navštěvujete více než jednu knihovnu (pokud ano – z jakého důvodu) ?

12) Jaké typy knih si nejčastěji půjčujete ?

Příloha číslo II.

T: Jsou tady čtenáři, co chodí pravidelně jenom na internet nebo si přečíst noviny, a třeba si ani nic nepůjčují ?

R: Ano, je jich míň ale jsou. A nedá se to ani tak nějak věkově, ani specifikovat. Samozřejmě na to čtení chodí tak starší generace, do té čítárny na to čtení knih. No a co se týče internetu, tak to jsou zase spíš ti mladší, kteří (...). Říkám: děti, když čekáte na autobus, nemáte co dělat přijdte do knihovny. Tak třeba přijdou děcka, a nebo chodí študáci hodně, hodně v sobotu prostě tam koukají co je nového ve škole. A nebo rozvrhy a tak dále, takže to chodí študáci. A je jich no procentuálně pět procent, no.

T: A jsou tady prostě .

R: Jsou tady, no.

T: Když jste na začátku říkala, že jsou tady ty besedy . Vy pořádáte besedy také samy nebo jsou všechny tady pod kulturním domem ?

R: Ne, ne, sami, sami taky, samozřejmě že pozveme spisovatele.

T: Jak vlastně vybíráte nějak ty koho si pozvete na ty besedy ?

R: Tak, řeknu to asi takhle. Co se týče škol, vlastně my spolupracujeme s dětma už od mateřskejch škol, takže vlastně už od mateřinek k nám chodí přes první stupeň, druhý stupeň a potom gymnázia, střední školy, většinou ty první ročníky. Takže my si v podstatě ani nevybíráme, protože ony se dožadují vstupu. Školy už jsou tak jako máme docela zvyklé, že chodí. Školy se cpou. Takže, protože neobsáhneme, kdyby to bylo udělaný, mateřskou školu, první třídu, druhou třídu, třetí třídu, protože tady máme dvě základní školy, gymnázium, školky a ještě sem jezdí z našich poboček.

Nebo by chtěly, abychom jezdily do škol na těch našich pobočkách. Tak většinou je to tak, že si zveme mateřinky, potom druhé třídy. A chodí potom na speciální besedy jako bajky, nebo ilustrátoři nebo to je tak mezi (..) to těžko říct to bych tady teda. Potom teda páté a šesté třídy, protože to přibudou děti z vesnických škol. Tak ty teda bereme sem. No, a potom sem chodí tak na práci s těm informacemi , to už jako od té sedmé třídy děcka. Ale to jsou naše akce čistě knihovny. Ony si to školy někdy dost jako specifikují sami co by chtěly.

T: To jsou jako besedy, že vy sami něco připravíte a ... ?

R: Připravíme, bývají to většinou dvouhodinovy, a je to třeba formou, já nevím, třeba děláme bajky. Tak oni dostanou, takže dostanou zadání třeba dvojice nebo jednotlivci. A (..), aby si to našli na internetu, aby si tu stejnou našli na regále. (...) najdou, pak si to musí najít na regále , pak musí napsat základní údaj o té knížce. Třeba jak se jmenuje, kdo ji napsal, v kterém roce vyšla třeba. Pak si tam mají za úkol přečíst třeba z těch bajek určitou bajku, a stručně tak jako zapsat to ponaučení. To co tím chtěl básník říci.

No a pak sedneme, spolu to probereme. To většinou musíme na tom dělat všechny, protože jedna to by dost dobře nešlo. A někdy jim musíme pomoci s tím zadáním, s tím ponaučením, protože někdy tam si vyberou bajku, která dá zabrat i dospělímu. Z toho vybrat, co je potřeba. No a pak si chvíli zase zařadí a můžou dostat další úkol.

Takže to jsou spíš takovéhle, vždycky se snažíme , oni třeba ve škole probírají bajky, ale my se ještě snažíme si přihrát tu naši polívčičku, to znamená vyznat v elektronických katalozích. Vyznat se v knihovně. Vyznat se vůbec v knize. Co kde které údaje hledat. Aby věděli, že oni mají encyklopedii, a listují od začátku a hledají to písmenko r třeba. Takže aby se naučili orientovat se v knize. Nějak ty informace si prostě zpracovávat.

T: A máte třeba nějaké besedy, že pozvete spisovatele a ..... ?

R: Tak ty jsou za rok, jednou za rok. Letos protože jsme vlastně neměly celý rok vlastně tak jsme k tomu nedošlo. Ale měly jsme tady zase básníky, to zas jako , bych to tak řekla, měly jsme tady pana Hijátka což je takový trochu kontroverzní, takový zvláštní člověk. A , jak bych to řekla, jednou dvakrát za rok tady ty lidi zveme.

Když je to autor pro děti, tak s tím jdeme do škol. Protože a nebo si je zveme sem, záleží na tom jaká je situace, kde to je , kolik tříd zveme. Když je to dospělý člověk, tak spíš pro ty ženy, protože je to odpolední akce tak děti a mládež ne, mužové taky moc ne, tak spíš většinou pro ty starší generace nebo ženy. Tak to většinou zveme takový ty ženské autorky, jako je paní Řeháčková a tak dále. No a když zvu někoho na gymnázium, tak to právě jsou taková jména a takové osobnosti trochu zvláštní, aby to nebyly tuctový lidi. Nechcu nikoho urazit, no ale takový pan Hijátka to je takový zvláštní básník. Ještě byl spoluredaktorem časopisu cestování, takže on je částečně i (...). Předtím jsme tady měly, a já si teď za boha nemůžu, jo pana Krchovského básníka z Brna, takže spíš takovéhle. A oni to i vyžadují někoho takového, aby .....

T: Takže to organizujete vy, ale odehrává se to na těch školách ?

R: I na těch školách.

T: Takže máte i jak jsou potom ty besedy pro dospělé, která se odehrává tady v odpoledních hodinách ?

R: Ano volna, ano , ano

T: A to vybíráte pro ty kdo přijdou, ne že by jste si usmysleli, že byste chtěly toho a toho a čekaly kdo přijde ?

R: No tak samozřejmě vezmu si toho a toho, a už tady ty poměry trochu známe, vezmem si toho a toho, a tak buď oslovíme třeba seniory, samozřejmě že se to publikuje to je pochopitelný klasicky ale ještě se musí, v našem městě se ještě musí oslovit konkrétní skupina lidí.

T: Takže prostě nejde to, že by ste si prostě, já nevím usmyslely, že pozvete nějakého spisovatele, že vám přijde že píše pěkné knihy, a jenom by jste prostě oznámily někde v novinách nebo tak ?

R: I to se stane ale to je potom takových dvacet pětadvacet lidí.

T: A když, řekněme někoho oslovíte konkrétně, tak to přijde kolik ?

R: Tak řekněme třicet, čtyřicet což je maximum na naše podmínky.

T: A kolik takových akcí máte, jednu nebo víc za ten rok ?

R: Tady tu volně pro veřejnost jednu. A ty na těch školách, tak dvě tři záleží na tom. Ono taky v tom novém městě mě připadá, že je nás tady moc. No tom na tu kulturu, protože jsme knihovna, jsme kulturní dům, který taky pořádá samozřejmě nějaký akce svý a přednášky, besídky. Cestopisná přednášky jsou tady hodně populární, teda ty jsou tady hodně populární. Potom je tady muzeum to má také své akce.

Pak je tady Horácká galerie, která teda má hodně akcí a do velké šířky. Pak je tady klubíčko pro děti, ty mají svoje akce. A tak nějak jako, já nevím jak bych to řekla, každý chce být dobrý na tom svým písčuku a zatím nějak tak že by spolupracovala moc to ne.

T: Takže přemíra těch kulturních akcí, brání tomu a .... ?

R: Tak nějak bych to viděla koncerty, kino, a na těch osm a půl tisíce obyvatel který Nový město má, mě to připadá že jako je toho moc. I když my když děláme tyhle akce tak zdarma jsme takový granti.

T: A chtěly by jste mí víc těch besed ročně, a nebo to je opravdu si myslíte, že by to prostě nešlo tady? Že by jste prostě nenaplňily sál ?

R: Ono to nikdy není o osmadvacet lidí, ono to ani myslím není účel. Protože taková beseda, je spíš intimnější záležitost, bych řekla jo, že to není že si sednou, si sedne a nějakou hodinu na jeviště. Na jeviště a hlediště bude plný to bych řekla, že ne. Ale já nechci říct, že by to nešlo to je takový dost kategorický. Ale .....

T: Třeba že by jste nepořádaly .....

R: Nevidím takhle, nevidím já, já teďka jdu do důchodu tak možná přijde jinej a bude to vidět úplně jinak jo, ale já nevidím nějak důvod víc toho pořádat. Mě víc a ji vyhovovala a myslím si že takhle. Když pracuje člověk s tou mládeží s těma dětma, tak já to беру tak že vlastně je učíme nejen číst a tak jako. Ale že vlastně i k té kultuře a k tomu, ten přístup jim nějakým způsobem otvíráme. Takže vlastně připravujeme půdu pro ty, kteří pracují s těma dospělákama a tak dál. Já to tak vidím. Protože ten dospělý člověk pokud v mládí k tomu nepřijde a nepřičuchne, tak jako dospělák, nemá tu potřebu tydle ty akce navštěvovat. To když vy chodíváte po městě na ty koncerty, divadla. Pokud tady není nikdo jinej takřka ty besedy.

Tak to vystaví. Já bych řekla, že pokud my se přičiníme o to, abychom v našich podmínkách novoměstských, na to že jsme novoměstská kulturní zařízení samozřejmě, tak bych to spíš viděla takhle. Možná že, já už mám určitý věk, tak možná že s tím mládím už tak nějak nekoresponduju. Možná že přijde někdo jiný mladší, tak že si zase přitáhne svůj okruh lidí. Což asi, bych to tak řekla, tak to asi nevyznívá zrovna dobře, ale něco na tom je. Takže nevím tak nějak je to můj názor.

T: Teď mě napadlo, když je týden knihoven, pořádáte vy nějaké akce, nebo nějaké speciální nabídky, když to tak řeknu, v tom týdnu ?

R: Jasně, tak záleží na tom jaký je zrovna rok, čemu je to věnovaný. Ale většinou jsou to zase besedy, nebo /teď si nevzpomenu na ten výraz/ amnestie a takovýto vrácení knih. Tak to je běžný, to jako nepovažuju za akce. Snažíme se jako oslovit veřejnost, máme třeba ty dny otevřených dveří, že jsem lidé mohou přijít. Samozřejmě máme víc článků v našem regionálním tisku. Třeba (.....) to jsme vyšly na ulici, tak trošku takový recesní akce. To taky ale to je spíš na děcký den.

Příloha číslo III.

T: Co byste považovali za nejvýznamnější body nedávné historie, která ovlivnila dnešní podobu, zavedení čeho?

R1: No tak jako určitě velkej zlom nebo takovej zásadní nastal tou automatizací, protože to se změnilo naprosto všechno. Nejen že to lidi to trochu vyděsilo samozřejmě, nás nejdřív taky ale pak jsme zjistili, že to má ohromný výhody nejen pro nás, ale i pro čtenáře. Protože samozřejmě ten kompjuter má mozek přece jenom lepší než máme mi takže umí úžasný věci takže to si myslím, že za poslední dobu, jinak ona ta knihovna v podstatě tak nějak ta práce knihovny

R3: I ten přesun do jiné budovy

R1: No, určitě i ten přesun do jiné budovy tady jsme se vlastně stěhovali v roce 1995 tam jsme bydleli na museu v úplně naprosto nevyhovujících podmínkách, takže i to, i ten prostor to lidem se líbí, to prostředí je poměrně ještě pořád slušný takže to v tom 95' to přestěhování sem a pak v 97' ta automatizace protože to je, to je velkej skok tady v tom, ale co teda vždycky zdůrazňuju a vyzdvihuju a myslím si, že to tak je prostě v těch knihovnách našeho typu je vždycky důležitěj kontakt s lidma. Protože tady sem chodí opravdu lidi já nevím starší, hlavně ti starší lidi zde potřebujou sdělit něco popovídat prostě osobní kontakt a to si myslím, že z knihoven našeho typu nemůže nikdy zmizet protože pak by ta knihovna přestala mít význam na našich městech malejch, jo.

Není možný srovnávat přístup v knihovnách univerzitních, vědeckejch a kde je prostě čistě zaměřená na studijní účely a v našich podmínkách, kde nám chodí tady babky z hotelovky nebo z toho domu s pečovatelskou službou. Jak se to teď je a potřebujou si s někým popovídat sdělit něco takže tady prostě vznikají takový jako různé situace kdy radíme pánovi jak si vyprat prádlo. Když neumí spustit automatickou pračku a takový prostě jako takovej ten osobní kontakt si myslím, že je hrozně důležitěj. A neměl by se z naší práce vytrácet tady na těch našich malej městech, protože to lidi ocení, když jako tady uvidí vztřicního člověka nebo nějaký takový sem přijdou rádi.

A jsou lidi co sem chodí rádi a jsou lidi co pamatují celou éru já co chodí zároveň jo, že prostě ti stálí čtenáři a takovej ten fakt ten osobní kontakt že žádněj kompjútr si myslím tohle nenahradí jo, protože teď zvlášť teď určitě ta doba bude spejt k tomu, že si s tím poradí kde kdo ale mi tady ještě máme velký procento čtenářů, kteří si nechodí hledat v katalogu v on-linu to sem přijdou k pultu a řeknou půjčte mi něco takovýho jak támhle to. Tak my jdeme a půjčíme něco takovýho jak támhle to, takže těch je pořád ještě dost, protože spousta lidí k tomu ještě nepřišla, že jo ve vyšším věku a už to nebude se učit hledat on-line prostě je to taková, takový rodinný jo že fakt a na tom je to i krásný že tady zažíváme různé situace co člověk nevymyslí jo že ti lidi opravdu mají k nám důvěru a tak nám různě jaksi, probírají různé věci ... a je to o tom že ti lidi jsou zvyklí zde chodit a berou nás tak jako trošku za svý no a to si myslím že je taky velkou, velkou jako prostě velkým posláním té knihovny aby to tak bylo jo, aby to tak bylo aby to nebylo jenom úřad aby lidi si nechodili si vyměnit knížky bez nějakýho osobního přístupu a tohle to tady ještě funguje a myslím si že bude. Protože na těch malejch městech to jinak nejde.

T: Takže sem chodí prostě i lidé, kteří si ti chtějí hlavně popovídat?

R1: I tak, i tak jako jo takže jsou i ti taky jo protože oni mnohdy nikdo nikoho nemá, že tady pár takových čtenářů tu máme, kteří opravdu nemají nikoho, jo.

R2: Přijdou si tady přečíst vezmou si noviny a začnou tady prodiskutovávat co vidí v těch novinách, jo.

R1: A začnou tady vznikat diskusní kroužky někdy s toho máme perm. Ale jako v podstatě je to milý že ti lidi mají jako .....

R2: ....., že si musí s někým popovídat

R1: tak jo

R2: Doma se čtyřma stěnama si moc nepopovídají.

R1: Zase jsou to zvlášť ti starší lidi jasně.

R3: jasně určitě.

R1: Já nevím taková ženský co z práce příběhne vymění pět knížek ta nemá čas , aby si s náma povídala, ale takhle ti starší lidi a zvlášť třeba z té i třeba když v poslední době z té pečovatelské až tak tolik nechodí. Ale byly doby kdy tady chodili kroužky těch babek a to tady bývalo veselo, protože to tady probrala. Ony si vyměnily zážitky z knížek a všechno a doporučovala jedná druhé tak jsem to přeměňovala a jako jo je to pěkný tady ten kontakt s těma lidma ale navíc často říkám, že prostě do té knihovny chodí jenom lidi co sem chtějí chodit , takže se zde úplně minimálně setkáme s protivnejma lidma, protože třeba na úřadech. Tam chodí jednak neradi , jednak musí tam jít , jednak to vyřizování je složitý takže tam těch zkušenosti lidí mají, ty úřednice mají jiný ale my tady prostě v podstatě chodí sem jenom lidi co chtějí takže nemá málo kdy se stane, že je někdo protivnej že jo , to jako úplně výjimečně tady jsou lidi všichni jenom takový příjemný.

R3: někdy zvláštní ale příjemně.

R2: Mě se akorát před nedávnem, se mi stalo taková rarita. Tady u kopírování , přišel jeden pán a potřeboval okopírovat nějakou lékařskou zprávu a ona byla oboustranná a tak jsem se ptala kolikrát to bude chtít okopírovat. Tak on řekl, tuším že dvakrát, že to chce okopírovat. Tak já jsem jelikož máme kopírku která nemá, umí okopírovat naráz jenom jednu stranu, není oboustranná, tak jsem tam dala dvakrát jednu stranu teď jsem vytáhla šufle že tam strčím zas ty dva papíry zpátky a obrátím nahoře že jo, dám okopírovat a teď jako když to vyjelo tak jsem to tomu pánovi dala a říkám tak tady máte ty dvě kopie tady je originál a on mě říká prosím vás a ty dvě co jste dala tam dolů ty mě nedáte (smích) a jako pán , pánovi jsem to dvakrát vysvětlila a jako pán si myslím že to opravdu nepochopil a odešel takovej jako rozladěnej že jako jsem mu nedala ty jeho dvě kopie, no takže to je spíš takovýhle jako.

T: A když se zeptám co vy ve volném čase nejraději děláte ?

R2: Čteme (smích)

R3: Kéž bych to mohla říct, ... (smích)

R1: Mimo to že čteme, ono moc toho volnýho času , tak jako mám psa , tak já jsu ráda se psem a čtu, když úplně volnej čas a to je ...

R2: Všechny máme domeček, zahradu

R1: takže ono toho volnýho času moc není ,ale ...

R2: Ale ty knížky jako, ... R1: To neustále

R3: A moc mě mrzí, že na to nemám tolik času co jsme měla za studia, to mě teda štve , protože to teda byl opravdu koníček číslo jedna, od té doby se nikdo nedivili tomu, že jsem šla dělat do knihovny, dneska už je to jako s podivem , říkám všem že od chvíle, co jsem nastoupila do knihovny tak nečtu. A je to skoro teda smutná pravda, opravdu mám na to strašně málo času , čímž nechci říct, že nemám na svém kontě v knihovně napůjčovanéjch dvacet knížek , mám ale kdy je přečtu, to nevím

R1: No ono jak člověk chodí do práce tak toho času je málo, ale jako ale i tak se dá něco o dovolené když .. R3: Ale můžu troufnu si říct o sobě, že jsem čtenář.

R1: No , určitě

R3: Protože vím, že jsou lidi, kteří skutečně jako plánovaně nečtou , jako jo tak to já ne to teda si troufnu říct, že čtu

R1: Já bych řekla , že i dost.

R3: Jako v rámci teda, že někdo opravdu knížku neotevře, jak je rok dlouhej tak můžu říct že čtu dost.

T: Jak by jste třeba zhodnotili práci v knihovně v dnešní době, nějaké zajímavosti třeba ?

R1: Někde tady byly děcka nějaký mě daly otázku jestli si myslím, že ještě vůbec knížka má význam pro člověka a já jsem jako si řekla že určitě má: Mít bude i v té době toho internetu nebo i v té době protože ta představa když člověku je nějak já nevím, tak vezmu knížku zalehnu a čtu si to když je třeba člověk nemocnej tak to u počítače nebudu sedět a čumět do obrazovky když mě je špatně ale s tou knížkou, když si člověk zaleze lehne.

Číst si můžu ta knížka je pořád jako, jako myslím si že ju nic nevytlačí jo že to psaný slovo, a můžete se vracet k té knížce já si myslím že to jako má pořád smysl ty knihovny a mít budou , že představa že by úplně zmizely , jsou mě trošku proti takový ty odlidštění knihovny. Ale ty zase jsou většinou v těch případech studijních , univerzitních knihoven ale tady ty naše malé si myslím, že to musí fungovat protože ty lidi snad číst budou pořád neumím si představit , že jako přestali číst , jako neví, myslím si že jako ..

R2: Hromady lidí si taky půjčují knížky, protože mají jako problémů hromadu svých samých a tak si otevrou knížku a tam se prostě dostanou do úplně jiné reality přečtou si sladíček oddychnou si , jdou s klidem spát, protože ví že knížka dobře skončila takže mají klid v duši

R3: A jsou i mezi těma mladýma , ty na kterých je vidět že budou číst vždycky , to jako bude jich míň ale budou

R1: ....., ale myslím že to bude .

T: To jste my teď připomněly s tím , jak říkají že se projevuje ve všem ta krize, jestli se to projeví i tady ?

R1: Já bych neřekla.

R2: Já myslím, že ona Bystřice je víceméně město důchodců uranovejch , takže ty jako , to je taková trošku jiná specifická oblast oproti jiným městům.

R1: Jako neřekla, bych že nějak ...

R2: Myslím si, že třeba ve velkejch městech je to něco úplně jinýho , jako ve větších městech jo , ale tady vlastně Bystřice , tady si vezte že každej měl od fáráno těch nějakých patnáct let a zůstal v důchodu a zůstal doma a buďto do knihovny začal chodit a nebo nezačal chodit jo, takže fakt si myslím že Bystřice je taková specifická tady , to je.